

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Interkulturní komunikace

Eliška Plachá

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Eliška Plachá

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Interkulturní komunikace

Název anglicky

Intercultural communication

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je provést analýzu vzájemné interakce Čechů a Vietnamců na území České republiky a identifikovat překážky v komunikaci. V teoretické části bude vysvětlen smysl a význam interkulturní komunikace a její historie. V empirické části bude provedena analýza výsledků rozhovorů.

Metodika

Teoretická část bude založena na studiu odborné literatury a vhodných internetových zdrojů zaměřených na oblast interkulturní komunikace.

V praktické části bude provedena analýza rozhovorů, které proběhly se členy Vietnamské menšiny.

Na závěr bude provedeno shrnutí získaných poznatků z teoretické a praktické části.

Doporučený rozsah práce

40-60

Klíčová slova

Interkulturní komunikace, bariéry, vietnamská menšina

Doporučené zdroje informací

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA, – KOLMAN, L. *Komunikace mezi kulturami : psychologie interkulturních rozdílů*. Praha: ČZU PEF Praha ve vydavatelství Credit, 2001. ISBN 80-213-0735-8.

HOFSTEDE, G. *Kultury a organizace: software lidské mysli : spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 1999. ISBN 80-85899-72-8.

KOLMAN, L. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Psychologie interkulturních rozdílů a její aplikace v rámci komunikace mezi kulturami v obchodu a vytváření spolupráce : habilitační práce*. 2002.

PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3069-1.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Luděk Kolman, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 2. 2019

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 2. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Interkulturní komunikace" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Lud'ku Kolmanovi, CSc. za odborné vedení práce. Rovněž děkuji všem narátorům za poskytnuté informace potřebné pro praktickou část této bakalářské práce.

Interkulturní komunikace

Abstrakt

Cílem předložené bakalářské práce s názvem „Interkulturní komunikace“ je identifikace překážek v komunikaci mezi Čechy a členy vietnamské menšiny na území České republiky a vytvoření možných doporučení. V teoretické části je vysvětlen smysl a význam interkulturní komunikace na základě doporučené literatury a vhodných internetových zdrojů. Empirická část je založena na zpracování poznatků získaných vlastním výzkumem, který je proveden primárně pomocí narativních rozhovorů se členy vietnamské menšiny žijících na území České republiky. Následně je provedena analýza rozhovorů s vietnamskými narátory s cílem zachytit prožitek jedinců zažívající kulturní střet české a vietnamské kultury. Na závěr je provedeno shrnutí získaných poznatků z teoretické a praktické část.

Klíčová slova: Interkulturní komunikace, bariéry, vietnamská menšina

Intercultural communication

Abstract

The aim of this bachelor thesis titled “Intercultural Communication” is the identification of obstacles in communication between Czech and the members of Vietnamese minority in the Czech Republic and a creation of possible suggestions. The theoretical part explains the meaning and significance of intercultural communication based on recommended literature and appropriate internet sources. The empirical part elaborates the outcomes of a personal research which is done primarily by narrative interviews with the members of Vietnamese community living in the Czech Republic. An analysis of the listed interviews with Vietnamese narrators will follow, with a clear purpose of capturing the experience of individuals undergoing cultural clash of the Czech and Vietnamese cultures. The conclusion reveals the gained knowledge from the theoretical and practical part of the bachelor thesis.

Keywords: Intercultural communication, barriers, Vietnamese minority

Obsah

1 Úvod	9
2 Cíl práce a metodika.....	10
2.1 Cíl práce.....	10
2.2 Metodika.....	10
3 Teoretická východiska.....	11
3.1 Interkulturní komunikace.....	11
3.2 Programování lidské mysli a její úrovně	12
3.3 Odlišnost projevování kultur	12
3.4 Kulturní relativismus	13
3.5 Národní kultura.....	14
3.6 Hofstede a kulturní dimenze	16
3.7 Vzdálenost moci	17
3.7.1 Vzdálenost moci uvnitř zemí.....	17
3.7.2 Vzdálenost moci v rodině.....	18
3.7.3 Porovnání ČR a Vietnamu: Vzdálenost moci.....	18
3.8 Kolektivismus versus individualismus	19
3.8.1 Kolektivismus versus individualismus v rodině.....	19
3.8.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Kolektivismus versus individualismus.....	20
3.9 Feminita versus maskulinita	21
3.9.1 Feminita versus maskulinita v rodině.....	21
3.9.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Feminita versus maskulinita.....	22
3.10 Vyhýbání se nejistotě.....	22
3.10.1 Vyhýbání se nejistotě v rodině	23
3.10.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Vyhýbání se nejistotě	23
3.11 Dlouhodobá versus krátkodobá orientace.....	23
3.11.1 Dlouhodobá versus krátkodobá orientace v rodině	24
3.11.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Dlouhodobá versus krátkodobá orientace	24
4 Vlastní práce.....	25
4.1 Informace o výzkumu	25
4.2 Vlastní výzkum: profily respondentů	25
5 Výsledky vlastního výzkumu	42
6 Závěr	45
7 Seznam grafů a obrázků	47
8 Seznam použitých zdrojů	48

1 Úvod

Rozvoj civilizace přinesl na pole vědy společně s novými jevy i fenomén interkulturní komunikace. Vlivem celosvětové globalizace a rapidnímu technologickému pokroku dochází k propojování světa na všech jeho úrovních. Pohyb obyvatel se tedy stává stále snazší a jednotlivé národy upouštějí od své izolace. Obyvatelé celého světa se tudíž musí srovnávat s každodenním střetem s jedinci pocházející z odlišného kulturního prostředí, používající jiný jazyk a pro nás odlehle ideologie i myšlení. Tento střed dvou rozdílných kultur se nazývá „*kontaktní událost*“ (Kolman, 2002). Se správnou interpretací chování členů pocházejících z jiných kulturních společenstev je možné předejít nedorozuměním a napomoci bohatšímu celkovému poznání společnosti.

Interkulturní komunikace má za úkol hledat způsoby komunikace mezi dvěma a více rozličnými kulturami. Společně se s interkulturní psychologií, která srovnává vlivy rozdílných kultur na chování člověka, mají snahu zmírňovat konflikty mezi kulturami a přimět dané společnosti respektovat jedince z jiných kulturních prostředí.

Literární rešerše předložené bakalářské práce se v první části zabývá teoretickými východisky interkulturní komunikace, kulturním relativismem a kulturou obecně. V druhé části jsou následně detailně představeny kulturní dimenze zpracované holandským psychologem Geertem Hofstedem, který pozorováním prokázal závislost jevů objevujících se společně uvnitř jedné dimenze a následné porovnání České republiky a Vietnamu ve všech zmíněných dimenzích.

Praktická část této bakalářské práce se zabývá analýzou vzájemného působení majoritní české a minoritní vietnamské společnosti z pohledu členů vietnamského etnika, identifikací krizových oblastí komunikace a následným doporučením možných řešení v praxi. Počet trvale a dlouhodobě usazených cizinců na území České republiky od roku 1985 do 31. 12. 2017 se zvýšil čtrnáctkrát z 37.177 na 521.420 (ČZSO, 2019). Vietnamské etnikum se k 31. 12. 2017 v tabulce nejčastějších státních občanství cizinců umístilo na třetí pozici s padesáti devíti tisíci sedmi sty šedesáti přistěhovalých (ČZSO, 2019). Jedná se o stále zvětšující se komunitu na území České republiky a komunikace mezi Čechy a Vietnamci je díky rozdílnému jazyku a kulturním rysům determinována. Možná doporučení na základě identifikace překážek mohou zamezit nepochopení chování minoritní skupiny.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce na téma „Interkulturní komunikace“ je provést analýzu vzájemné interakce Čechů a Vietnamců na území České republiky, identifikovat překážky v komunikaci a vytvořit doporučení v praxi, které mají napomoci zlepšení vztahu mezi majoritní českou a minoritní vietnamskou skupinou. V teoretické části bude vysvětlen smysl a význam interkulturní komunikace a její historie na základě doporučené literatury od holandského autora knihy „Kultury a organizace: Software lidské mysli“ Geerta Hofstede. V empirické části bude provedena analýza rozhovorů s vietnamskými narátory s cílem zachytit prožitky jedinců zažívajících kulturní střet české a vietnamské kultury.

2.2 Metodika

Stěžejním tématem pro předloženou bakalářskou práci je zabývání se interkulturními rozdíly. Z tohoto důvodu je proto jedním z cílů v teoretické části seznámit čtenáře s rozsáhlou a významnou teorií národních kultur vypracovanou Geertem Hofstedem. V této odborné knize jsou popsány charakteristiky rozdílných národních kultur. Teoretická část bude založena na studiu a sběru informací získaných z odborné literatury a vhodných internetových zdrojů zaměřených na oblast interkulturní komunikace.

Praktická část bakalářské práce bude čerpat z poznatků získaných vlastním výzkumem primárně pomocí narativních rozhovorů se členy vietnamské minoritní skupiny na území České republiky. Následně lze přistoupit k doplňujícím otázkám. Narativní rozhovory jsou typické pro otevřený hloubkový a spontánní rozhovor, který má co nejdůvěryhodněji popsat životní příběh a zážitky respondenta (Schutze, 1987). Respondent je před začátkem rozhovoru s tématem výzkumu seznámen. Po provedení rozhovorů bude zpracována jejich analýza.

Na závěr bude provedeno shrnutí získaných poznatků z teoretické a praktické části.

3 Teoretická východiska

Geert Hofstede je vědec a významný psycholog původem z Holandska zkoumající rozdíly mezi různými kulturami. Slovo „kultura“ pochází z latiny a jejím původním významem bylo obdělávání půdy. V širším slova smyslu se jedná o systém všech aktivit či vzorců chování, které si člověk osvojuje díky začlenění do společnosti již od raného dětství, kdy se nejrychleji přizpůsobuje a učí od primitivních činností jako je osobní hygiena, až po zdokonalování mysli. V užším slova smyslu slovo kultura znamená tvůrčí oblast člověka, jako je například náboženství, literatura nebo umění. Nesmíme opomenout, že právě kulturou se lidé liší od zvířat. Podle výše zmíněného psychologa má v sobě každá lidská bytost vzorec myšlení a ambice pro jednání, který se naučila v průběhu života. Z toho plyne, že kultura není vrozená, ale osvojená z prostředí, kde daná osoba vyrostla nebo sbírala rozhodující zážitky (Hofstede, 1999).

3.1 Interkulturní komunikace

„Interkulturní komunikace (intercultural communication) je termín označující procesy interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou komunikujícími partnery příslušníci jazykově a/nebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifičností mí jazyků, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů“ (Průcha, 2010, str. 16).

Rychlý rozvoj celého světa přinesl společně s jinými jevy na pole vědy interkulturní komunikaci, která s sebou přináší kromě pozitiv i značná negativa ve formě nepochopení nebo chybné interpretace dvou různých kultur. Díky učitelům cizích jazyků, kteří pocházeli či žili v zemích, kde se cizím jazykem hovoří, vznikl zájem o interkulturní komunikaci. Učitelé totiž doplňovali výuku jazyka o specifika dané kultury (Kolman, 2005). První písemnou systematicky uspořádanou zmínkou o sociální komunikaci v Evropě se stal výtisk „O obcování s lidmi“, který sepsal Adolf Knigge v roce 1874, přičemž pojem „obcování“ v širším smyslu znamená styk se společností, která mezi sebou komunikuje prostředkem mluvy. Tímtož autorem byla sepsána i kniha založena na doporučeních při pobytu v zahraničí, která obsahovala interkulturní typ komunikace, na který se později vztahovaly i vědecké teorie a studia. (Průcha, 2010)

Interkulturní komunikace má tři možné interpretace. Prvním z nich je proces neverbálního komunikování probíhající automaticky. Další možnou interpretací

interkulturní komunikace je vědecký výzkum a teorie, která se zaměřuje na jeho studium. Posledním výkladem je interkulturní komunikace jako edukační a podpůrné aktivity navazující na výzkum a teorii. (Průcha, 2010)

3.2 Programování lidské mysli a její úrovně

Je velice důležité diferencovat kulturu od lidské přirozenosti. Lidská přirozenost je na rozdíl od kultury vrozená, stavěná v genech a do jisté míry vymezuje základní mentální i tělesné fungování každé lidské bytosti. Pociťování emocí, jako je strach, láska, radost, smutek nebo hněv, spadá do této kategorie mentální úrovně. Ovšem projevy pocitů je způsobováno právě kulturou. (Hofstede, 1999)

Další kategorií, doplňující předchozí dvě zmíněné kategorie, je osobnost jednotlivce, která je jedinečným souhrnem vlastností každého z nás. Na světě nenajdeme dva jedince, kteří by měli stejný soubor mentálních rysů. Jejím základem jsou vlastnosti, které jsou zděděny geneticky nebo naučeny díky sbírání životních zkušeností a působením kultury (Hofstede, 1999).

Obrázek 1 - Tři úrovně v lidském mentálním programování

Zdroj: Hofstede, 1999, str. 7; vlastní zpracování

3.3 Odlišnost projevování kultur

Odlišnosti jednotlivých kultur se mohou dávat najevo různými způsoby, a to na veškerých jejich úrovních. Jedno z nejznámějších pojetí k popisu těchto projevů bylo představeno Geertem Hofstedem. Pojmy spojené s projevováním kultury jako *symboly*, *hrdinové*, *rituály* a *hodnoty* byly popsány a vykresleny do takzvaného „Cibulového diagramu“. Tento diagram zobrazuje předcházející pojmy podle důležitosti do slupek cibule. Jádrem a zároveň nejzákladnějším projevováním kultury jsou hodnoty a na samotném vrchu se nachází symboly (Hofstede, 1999).

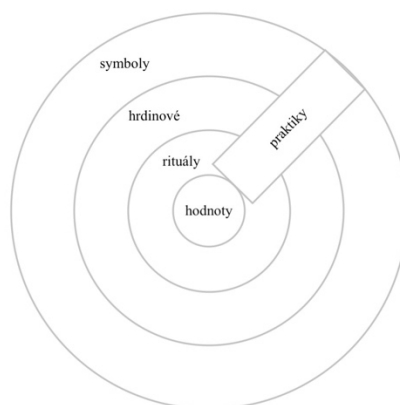
Pod pojmem *symboly* si můžeme představit veškerá slova, gesta, předměty nebo obrazce, které mají pro příslušníky kultury určitý význam. Pod tento pojem spadá i nářečí, styl oblékání, vlajky nebo žargon, přičemž nové významy stále vznikají a staré zanikají. Jedním z důvodů uložení symbolů do nejsvrchnější části diagramu je bezpochyby to, že symboly jsou často napodobovány jinými kulturními skupinami, tudíž nemusí nutně znamenat, že projevením symbolu se jednatel do určité kulturní skupiny zařadí.

Hrdinové jsou příslušníci určité kultury, kteří mají sloužit jako příklad či vzor v pozitivním slova smyslu. Hrdinové bývají živé či fiktivní neživé osoby nebo zvířata, kteří jsou uctíváni ve společnosti (Hofstede, 1999).

Další vrstvou diagramu jsou *obřady*. Ty jsou z praktického hlediska dosažení cíle považovány za zbytečné, avšak pro příslušníky dané kultury velmi důležité. Obřady mají ve většině případů jasně stanovený postup a jsou založeny na jasných pravidlech. Jedná se například o způsob pozdravení, organizace svateb, oslav, pohřbů nebo jiných společenských či náboženských ceremonií (Hofstede, 1999).

Jádrem kultury jsou *hodnoty*. Hodnota znamená míru subjektivního upřednostnění, která tvoří individuální i skupinovou totožnost. Jedná se především o tendenci dávat přednost určité skutečnosti před jinou. Právě hodnoty patří nevědomě k prvním osvojeným vědomostem u malých dětí. Podle psychologů mají děti kolem desátého roku plně osvojený svůj systém hodnot. Avšak většina lidí si své hodnoty není schopna uvědomovat a tím se ztěžuje možnost výzkumu pozorováním zvenčí (Hofstede, 1999).

Obrázek 2 - "Cibulový diagram": Úrovně projevu kultury

Zdroj: Hofstede, 1999, str. 9; vlastní zpracování

3.4 Kulturní relativismus

Kulturní relativismus vychází z domněnek jedinečnosti a specifickým sociokulturním uspořádáním uvnitř každé kultury, které mohou pochopit pouze jednotlivci

sdílející stejné hodnoty, normy a ideje (Soukup, 2000). To, co je v jedné kultuře naprosto běžné, může jedincům z jiné kultury připadat nepřipustné. V kulturních společnostech jednoho typu může být důležitá oblast života, která je jiné společnosti zcela cizí (Benedictová, 1999). Z tohoto důvodu je velmi důležité být opatrný s porovnáváním chování jedinců z prostředí s jinými hodnotami spojenými s jejich kořeny. Cizí pozorovatel může mít sklony nahlížet na jisté chování velmi negativně, i když je předem upozorňován na odlišnosti (viz. Kanibalismus¹, kynofagie²). Toto však neznamená, že je možné považovat jednu skupinu za více či méně hodnotnou. Slavný francouzský antropolog Claud Lévi-Strauss se k tomuto tématu vyjádřil následovně: „*Kulturní relativismus stojí na stanovisku, že jedna kultura nemá žádná absolutní kritéria pro posuzování činnosti druhé kultury jako „nízké“ či „vznešené“*“, (Hofstede, 1999, str. 8).

Historicky v dobách osidlování měli kolonizátoři neomezenou moc a mohli původním obyvatelům přikazovat svá pravidla. Nyní je tomu jinak. Původní kolonizované země jsou samostatné, cizinec musí respektovat jejich pravidla a o případných změnách vyjednávat. Úspěšnost při vyjednávání je zajisté dána vzájemným pochopením rozdílnosti v názorech.

3.5 Národní kultura

Nedílnou součástí každého z nás je náležitost do několika sociálních vrstev a mnoha úrovní mentálního programování, které odpovídají různým kulturním úrovním. Patří mezi ně: *národní, regionální, rodová, generační* nebo *sociální* třída. Neznamená to však, že jsou tyto třídy nutně v souladu. Často se mohou dostávat do konfliktu například generační a náboženské hodnoty (Hofstede, 1999).

V době kolonizování národů, kdy si západoevropské velmoci rozdělily zbytek světa, byl význam pojmu „stát“ spojován převážně s geografickou polohou, ovšem ne každý, kdo do určitého státu patřil, se s ním ztotožňoval. Vznik politických útvarů zvaný „národ“ je spojován až s polovinou 20. století. V Africe, kde národnostní hranice jsou spíše geografické než dány kulturní rozdílností, jsou následky kolonizace patrné dodnes.

¹ Kanibalismus - požívání lidského masa

² Kynofagie - požívání psů

Z výše daných důvodů se nemůže pojem národ zaměňovat s pojmem společnost. Společnost je postupně volně tvořící se sociální organizací v určitém časové horizontu. Některé národy se také postupem času rozvíjely v celky, které mají společný jazyk, hodnoty i národní vzdělávací systém. Musíme však brát v potaz, že na území určitého státu je více než jedna národnostní skupina, která je více či méně integrována. Ale často je jediné možné kritérium na klasifikaci národnost, která s sebou nese i řadu problémů, jako je například připisování vlastností všem jedincům v daném státě (Hofstede, 1999).

V první polovině dvacátého století dospěli antropologové k závěru, že veškeré společnosti, ať tradiční³ tak moderní⁴, řeší stejné problémy. Rozdíl je ovšem v přístupu a samotném řešení problémů. Logickým krokem bylo společné problémy najít a analyzovat (Hofstede, 1999).

V roce 1954 byla publikována rozsáhlá studie o národních kulturách dvěma Američany. Prvním z nich byl sociolog Axel Inkeles a druhým psycholog Daniel Levinson. Na základě studie byly představeny okruhy, které popisují základní obecné problémy mající důsledky pro fungování společností po celém světě.

Okruhy jsou následující:

1. *Vztah k autoritě.*
2. *Sebepojetí jedince, a to zejména:*
 - a. *Vztah mezi jedincem a společností,*
 - b. *Individuální chápání mužskosti a ženskosti.*
3. *Způsoby zacházení s konflikty, včetně zvládnutí agrese a vyjadřování citů.*

(Hofstede, 1999, str. 13)

Stejnou problematikou řeší dvacet let poté i Geert Hofstede. Holandský psycholog věnoval část života studiem výzkumu hodnot zaměstnanců světové společnosti IBM, kteří pocházeli z více než padesáti zemí světa.

³ Tradiční společnost - společnost vyznávající pevný řád, tradice, zvyky, náboženství.

⁴ Moderní společnost - je společnost, která se odvrací od tradic, věří v rozum, vzniká v 19. století a spojuje se s odchodem velkého počtu lidí z vesnic do měst.

3.6 Hofstede a kulturní dimenze

Analýza odpovědí zaměstnanců odhalila společné problémy, jejichž řešení se podle národnosti více či méně lišila. Rozdílnost odpovědí se lišila v těchto oblastech:

1. *Sociální nerovnost, včetně vztahu k autoritě.*
2. *Vztah mezi jednotlivcem a skupinou.*
3. *Pojetí mužskosti a ženskosti: tedy důsledky toho, že se někdo narodí jako chlapec nebo jako děvče.*
4. *Způsoby nakládání s nejistotou a víceznačností, která se ukázala být ve vztahu ke zvládnutí agrese a vyjadřování citů.*

(Hofstede, 1999, str. 13)

Výše zmíněné oblasti se překvapivě shodují s teoretickými okruhy Inkelesem a Levinsonem. To znamená, že bez ohledu na vybraný přístup by se měly problémy projevit v různých studiích stejné. Problémové oblasti jsou vymezeny do čtyř dimenzí kultur, které dohromady tvoří takzvaný 4-D model, jsou jimi:

1. *vzdálenost moci* (od malé k velké),
2. *kolektivismus versus individualismus*,
3. *feminita versus maskulinita*,
4. *vyhýbání se nejistotě* (od slabé k silné).

(Hofstede, 1999)

Později byla objevena Michelelem Harrisem Bondem pátá dimenze odlišností mezi národními kulturami. Jedná se o dimenzi *dlouhodobá versus krátkodobá* orientace v životě.

Bylo závisle na pozorování ověřeno, že jednotlivé dimenze spojují množství jevů, které je objevují společně. Každá země dostává z každé z výše zmíněných dimenzí jeden bod. Celkové body za jednotlivý stát mohou být zobrazeny v jednorozměrných až třírozměrných modelech. Při snaze zachytit jednu dimenzi mohou být body zachyceny na přímce, pro dvě dimenze zároveň se může vytvořit diagram a tři dimenze najednou jsou představovány jako body v prostoru. Problém nastává při zobrazení čtyř a pěti dimenzí, které je velmi obtížné si představit. V tento moment může být velmi prospěšná typologie, což je vědecká metoda, která zobecňuje dané jevy podle určitých znaků. Pro pochopení je typologie jednodušší, ale sama o sobě bezúčelná díky hybridním příběhům. Při sloučení s dimenzionální rovinou se oba modely skvěle doplňují. (Hofstede, 2006)

3.7 Vzdálenost moci

S nerovným rozložením ve společnosti se potýkáme již od pradávna, kdy nerovnost byla patrná i v nejprimitivnějších kmenech. Vzdálenost moci je však v každém státu rozdílná a znamená to, jak méně mocní členové společnosti v určité zemi přijímají realitu, že moc není rozdělena rovným dílem. Výpočet vzdálenosti moci se podle Geerta Hofstedeha tvoří pomocí indexu vzdálenosti moci neboli PDI. Pracovníci, pocházející z různých koutů světa zastávající totožné pracovní posty, odpovídali na tři uzavřené otázky spjaté s problematikou vzdálenosti moci. Odpovědi na každou otázku zvlášť byly vyhodnoceny a následně vloženy do tabulky a díky statistickým metodám byly vytvořeny shluky, které ukazovaly, jak koreluje odpovědi na jednotlivé otázky společně. Skóre bylo vypočítáno díky průměrným odpovědím zaměstnance na všechny tři otázky. Bodová škála byla od 0 do 100. Státy, které se blížily k 0, byly označeny za státy s malou vzdáleností moci a naopak. Výsledky ukázaly, jaký druh chování preferují jedinci dané společnosti – zda se nadřizený radí s podřízenými nebo rozhodují samostatně (Hofstede, 1999).

3.7.1 Vzdálenost moci uvnitř zemí

Existence nerovnosti uvnitř země se projevuje rozložením obyvatelstva ve společnosti do společenských vrstev. Jedná se o horní, střední a dolní třídu. Jedním z významných rozdílů rozlišujících obyvatele zasazené do rozdílných sociálních vrstev je vzdělání, které je jednou z příležitostí využívání společenských výhod (Hofstede, 1999).

Výzkum byl prováděn na zaměstnancích firmy, vykonávajících rozdílné pracovní pozice v závislosti na vzdělání a zařazení do společenské třídy. Srovnání zemí mezi sebou muselo být založeno na jedincích ze stejné oblasti povolání (Hofstede, 1999).

Výsledky získané zkoumáním okruhu služeb a obchodu, jediné aktivity, které byly vypořizovány ve všech pozorovaných zemích, prokázaly, že zaměstnanci v tomto odvětví, jsou považováni za příslušníky střední třídy se středním a vysokoškolským vzděláním (Hofstede, 1999).

Otázkou ovšem zůstávalo, zda se mocenské rozdíly v jednotlivých zemích vyjadřují stejně silně. Získáním tabulky, ve které byly zaneseny čtyři významně lišící se povolání v jedenácti zemích, bylo vymezeno 44 hodnot PDI. Čím nižší hodnoty daná země vykazovala, tím větší byla diference mezi jednotlivými povoláními. To znamená, že pokud výsledek vzdálenosti moci dané země byl vykazován velmi vysoko, jednalo se o všechny zaměstnance. Pokud země skórovala nízko, pro zaměstnance vyšší a střední třídy platilo

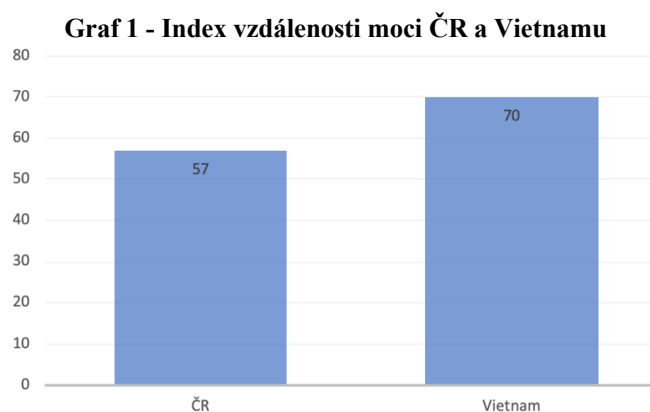
totéž, ovšem pro zaměstnance s nižší úrovní vzdělání, a tím pádem i s nižším sociálním statusem, platilo, že produkují vzdálenost moci téměř na stejné úrovni jako zaměstnanci v zemích, které se umístily vysoko. Tudíž zaměstnanci, kteří mají nižší vzdělání či sociální status v západních zemích zastupují autoritářské názory více než jedinci s vyšší pracovní pozicí. Jedná se o fakt, který je řešený mnoha sociology (Hofstede, 1999).

3.7.2 Vzdálenost moci v rodině

Mentální software každého z nás se začíná tvořit bezprostředně po našem narození, a to právě v rodině, ze které pocházíme. Působení naučených vzorců chování, které jsou nám vštěpovány od dětství, lze později v dospělosti už těžko měnit. Právě z chování starších členů rodiny sbíráme zkušenosti, a tím se utváří naše osobnost.

V zemích, kde je velká vzdálenost moci, se počítá s celoživotním absolutním respektováním starších členů rodiny a uznáváním autorit. Naopak v zemích, kde je vzdálenost moci malá, se děti staví na úroveň rodičů a cílem rodičů je naučit potomky samostatnosti co nejdříve.

3.7.3 Porovnání ČR a Vietnamu: Vzdálenost moci

Zdroj: Vlastní zpracování

Vietnam dosáhl vysokého indexu vzdálenosti moci (70) a Česká republika vykazovala relativně vysoký index vzdálenosti moci (57). Obě výše zmíněné země se řadí mezi hierarchické společnosti. Od obyvatel těchto zemí se očekává, že přijmou hierarchický pořádek. Každému jedinci je přiřazeno své místo, které respektuje. Hierarchie v zaměstnání je vnímána jako holý fakt a zaměstnanci od svých nadřízených očekávají, že jim přiřadí, co mají dělat.

3.8 Kolektivismus versus individualismus

V této dimenzi je Geertem Hofstedem řešená otázka míry vzájemné závislosti, kterou společnost udržuje mezi sebou a svými členy. (Hofstede Insight, 2018)

Podle jeho tvrzení se obyvatelé země mohou rozdělit do dvou skupin podle toho, jestli upřednostňují kolektivní či individualistický způsob života (Hofstede, 1999).

Převážná většina lidstva spadá do skupiny kolektivistické. Tato skupina obsahuje nejen blízkou rodinu, do které spadají rodiče, ale i takzvanou rodinu rozšířenou. Jedná se o prarodiče, strýčky, tetičky nebo služebnictvo či spolubydlící. Každý člen této skupiny, nazývající se „my“, přemýšlí o sobě jako o součásti rodiny, která nevznikla na základě výběru. Rodina je pro společnosti žijící kolektivním způsobem života ochrana před problémy a jedinci zůstávají této skupině věrní po celý život (Hofstede, 1999).

Menší část lidí žije ve skupině, která se nazývá individualistická. V této skupině každý člen přemýšlí o sobě jako o jedinci používající zájmeno „já“. Individualistická společnost je tvořena takzvanými nukleárními rodinami⁵, které jsou tvořeny jedním či dvěma rodiči a dětmi, jejichž počet je ve většině případů malý. Rodiče mají za úkol jejich potomky naučit samostatnosti co nejdříve, aby mohli opustit rodný dům a žít samostatně (Hofstede, 1999).

3.8.1 Kolektivismus versus individualismus v rodině

Základním osvojením chování ve spojitosti jedinec a skupina vzniká v rodině. Existuje řada rozdílů, podle kterých se individualistické a kolektivistické rodiny odlišují. Prvním z nich může být vztah ke slovu „ne“. V kolektivistických rodinách i sociálním prostředí se nesouhlas velmi zřídka projeví tímto stylem. Vhodnějším způsobem je projevít nesouhlas zdvořilostními frázemi jako: „promysleme to“ nebo „můžete mít pravdu“, které neznamenaají přímou konfrontaci jako při striktní odpovědi „ne“. Naopak v individualistických kulturách se preferuje a obdivuje, když daný jedinec řekne, co si myslí. V těchto společnostech je na rozdíl od kolektivních očekávané, že každý člen rodiny včetně dítěte bude projevovat svůj názor (Hofstede, 1999).

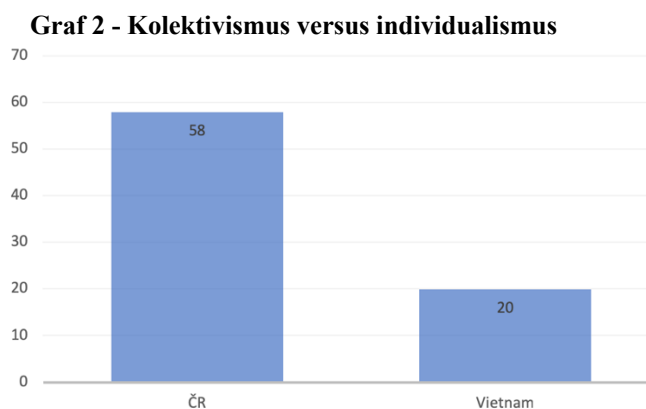
Komunikace formou mluveného slova se v individualistické a kolektivistické rodině různí. V kultuře individualistické je zdvořilostní konverzace nutná, i když není

⁵ Nukleární rodina – rodina, která je složena pouze z jádra, které obsahuje dva až tři členy (rodič/rodiče a dítě)

nutné předání informací. Indonéský obchodník Raden Mas Hadjwibowo se k chování v kolektivistické rodině vyjádřil takto: „*Návštěva mezi členy javánské rodiny nevyjadřuje žádné předchozí ujednání. Vlastně by to bylo snadné udělat. I když ještě nebyly telefony běžné, vždycky bylo možné poslat sluhu s dopisem žádající schůzku. Ale nedělalo se to, nikoho nenapadlo, že by na druhé straně nemusela být návštěva vhod. Vždycky se hodila. Neočekávaní návštěvníci neexistovali. Dveře byly (a dodnes jsou) vždy otevřeny. Návštěva byla přivítána s veselou zdvořilostí a bylo ji nabídnuto místo k sezení. Hostitel a hostitelka spěšně odběhli převléknout se z pracovního oděvu do něčeho vhodnějšího. Bez dotázání sluha naservíroval kávu nebo čaj. Bylo nabídnuto cukroví a mezi tím se hostitelé připojili ke společnosti. Tak jsme tam seděli, ale nikdo nemluvil. Nikomu ticho nevadilo, nikdo z toho nebyl nervózní“.* (Hofstede, 1999, str. 48)

S kolektivistickou společností se zároveň pojí i důležitý pojem „hanba“. Za jednotlivce porušující daná pravidla společnosti přebírá část odpovědnosti a cítí vinu i zbytek rodiny. Ve společnosti, která je individualisticky založená, se hanba projevuje u jedince jako pocit viny, který nesdílí zbytek rodiny (Hofstede, 1999).

3.8.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Kolektivismus versus individualismus

Zdroj: Vlastní zpracování

Česká republika (58) je individualistickou společností. V těchto zemích se od obyvatel očekává, že se postarají sami o sebe a o okruh svých nejbližších. Trestný, či protiprávní čin způsobí ztrátu sebeúcty. Vnímání pracovního vztahu na úrovni zaměstnavatel / zaměstnanec je založeno čistě na oboustranné výhodě. (Hofstede Insight, 2018)

Vietnam (20) je kolektivistickou společností. Jedinci jsou v těchto společnostech zavázáni takzvané členské skupině, do které spadá nejen úzká či rozšířená rodina, ale i

služebnictvo či spolubydlíci. Každý člen skupiny přebírá odpovědnost za druhého člena téže skupiny. Přestupek člena způsobí hanbu celé skupiny. Pracovní vztahy existují na bázi rodinných vazeb. (Hofstede Insight, 2018)

3.9 Feminita versus maskulinita

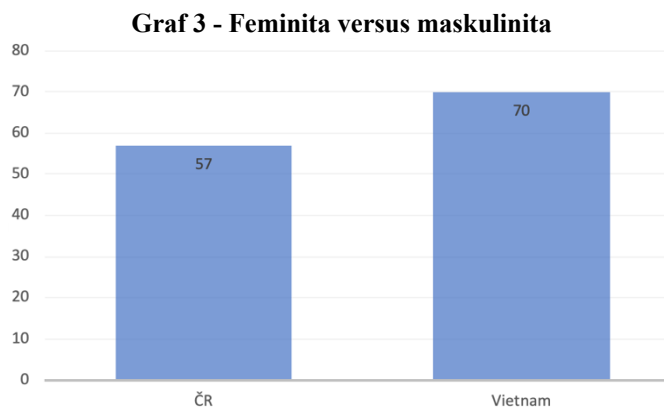
Pojmy feminita a maskulinita jsou označovány jako vhodné k prosazování či vhodnosti držení se zpátky. Tyto pojmy také vyjadřují, jak obyvatelé dané společnosti přemýšlejí a jednají. Muži již od pradávna měli fyzické i mentální dovednosti rozdílné od žen. Měli za úkol vykonávat práci mimo domov jako je lov či boj o území. Ženy naopak měly pečovat o děti a teplo rodinného krbu. Podle zjištěných informací se převážně staly historicky úspěšnými státy s dominantním postavením mužů na úkor žen (Kolman, 2002). Ovšem není vždy podmínkou, aby se muži chovali vždy maskulinním způsobem a ženy femininním. Každý jedinec se chová takovým způsobem, který má podvědomě naučený. (Bloudek, 2013).

Díky šetření, ve kterém byly zodpovězeny otázky týkající se priorit v zaměstnání, bylo dokázáno, že jako v jediné dimenzi muži a ženy skórovali rozdílně. Muži ve výzkumu symetricky považovali za důležitý výdělek a pracovní postup a ženy považovaly za důležité mít dobré vztahy na pracovišti a dobrou spolupráci. Ve společnostech, které jsou díky výzkumu považované za maskulinní, jsou rodové role jasně rozlišeny. Naopak ve femininních zemích se sociální role mužů a žen překrývají.

3.9.1 Feminita versus maskulinita v rodině

Společnosti, které skórovaly díky nízkému MAS indexu v tabulce nížko, jsou považovány za femininní. Pro tyto společnosti je charakteristické, že muži i ženy budou považováni za stejně rovné a na obě pohlaví jsou kladeny stejné nároky. Je tudíž běžné, že o domácí i manuální práce se starají muži i ženy souměrně. Ve femininní rodinách se o pocity svých dětí zajímají oba rodiče. Výchova je brána za úspěšnou, pokud je k dětem přístupováno jemně aby se bez ohledu na pohlaví chovaly neagresivně. Rovněž je ve femininních rodinách přípustné hovořit o lidské sexualitě a homosexualitě. Pro malé děti ve femininních společnostech je běžné, že si hrají stejnými způsoby. Naopak v maskulinních společnostech se očekává, že mezi chlapci bude vzájemná rivalita a děvčata si budou hrát způsobem, který naplní jejich sociální potřeby. (Hofstede, 1999)

3.9.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Feminita versus maskulinita

Zdroj: Vlastní zpracování

Česká republika (57) se v této dimenzi stává maskulinní čili mužskou společností. V České republice stejně jako ve všech maskulinních zemích je práce nadmíru důležitá, rozpory se řeší bojem a je kladen velký důraz na konkurenci (Hofstede Insight, 2018).

Naopak Vietnam (40) se zařadil mezi femininní společnosti. Vztahy na pracovišti jsou důležitější než samotné vykonávání práce, tudíž jsou konflikty řešeny kompromisy. Je zde velmi důležitá rovnost a solidarita (Hofstede Insight, 2018).

3.10 Vyhýbání se nejistotě

Možnosti zacházení se situací, která je nejistá, se ve společnostech různí. Pocit nejistoty je charakterizován jako subjektivní pocit každého z nás, který působí stav nesnesitelné tísně z možných nežádoucích nebo nečekaných situací. Jedná se ovšem také o množinu možných reakcí občanů žijících ve stejné společnosti, kteří mají stejné či podobné mentální programování (Hofstede, 1999).

V každé společnosti lidí existují způsoby, jak omezit nejistotu způsobenou mimořádnými událostmi či chováním jiných lidí. Mezi tyto způsoby například patří náboženství, které pomáhá nejistotu přijímat, technika, která pomáhá předvídat přírodní události, a právo, pomáhající omezovat pochybení lidského chování (Hofstede, 1999).

Země, u kterých bylo ve výzkumu zjištěn nízký stupeň vyhýbání se nejistotě, jsou považovány za klidné až flegmatické. Nejistota je přijímána jako holý fakt a součást každodenního života (Hofstede, 1999).

3.10.1 Vyhýbání se nejistotě v rodině

Jedním z prvních poznatků, které si děti v rodině osvojí, je rozeznat věci bezpečné od věcí nebezpečných, věci čisté od věcí špinavých. Ve výzkumu, prováděným Geertem Hofstedem, se společnosti i jednotlivé rodiny v téže společnosti liší pomyslnou hranicí, co je považováno za bezpečné či nikoli. Ve společnostech, kde je *index vyhýbání se nejistotě* nízký, je volnější normový i hodnotový systém. Je prosazováno i neformální chování v rodině, který vede k lepším rodinným vztahům a celkové spokojenosti. Není striktně rozlišeno, co je čisté nebo špinavé, co je špatné nebo dobré. Z tohoto důvodu mají tyto státy menší náchylnost k xenofobii než státy s vyšším indexem (Hofstede, 1999).

3.10.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Vyhýbání se nejistotě

Česká republika (74 bodů) vykazuje velkou přednost nejistotě předejít pomocí daných pravidel (Hofstede Insight, 2018).

Vietnam (30 bodů) se zařadil mezi země, které dávají malou preferenci vyloučení nejistot. Panuje zde uvolněnější postoj, kde odchýlení od norem se toleruje. Jedinci žijící v těchto společnostech se domnívají, že existence nejasných či nefunkčních pravidel je zbytečná (Hofstede Insight, 2018).

3.11 Dlouhodobá versus krátkodobá orientace

Poslední dimenzí doplňující čtyři základní dimenze národních kultur je dlouhodobá versus krátkodobá orientace v životě. Byla přidána v roce 1981 a vymyslel ji Kanadčan Michael Harrison Bond na svých cestách, kde zkoumal chování na Dálném východě (Hofstede, 1999).

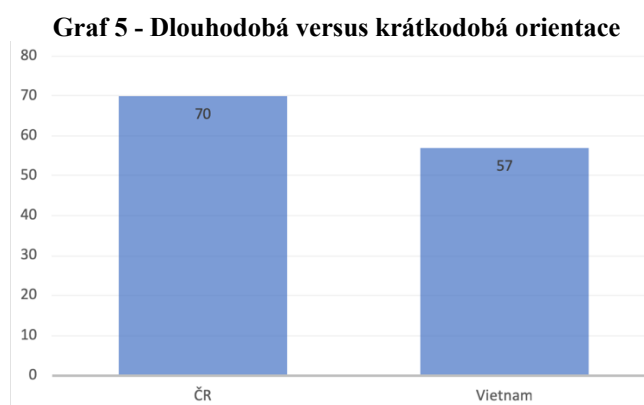
Obecně by se dalo říci, že lidé, kteří jsou dlouhodobě orientováni, přemýšlí nad dlouhodobými dopady svých činů a jsou zaměřeni převážně na budoucnost (příkladem je šetření a vytrvalost). Naopak kultury, které jsou na druhém protipólu, se orientují na minulost a přítomnost, jako je zachování tradic (Hofstede, 1999).

3.11.1 Dlouhodobá versus krátkodobá orientace v rodině

V dlouhodobě orientovaných rodinách je patrné opatrné užívání zdrojů v současnosti a snaha o dobré výsledky, které se projeví v budoucnosti. Život je zaměřen na usilovné vychovávání nejmenších dětí a je běžné, aby širší rodina žila dohromady. Muži i ženy musí k rodinnému životu postupovat s pokorou (Hofstede, 1999).

Naopak u společností, které jsou orientovány krátkodobě, je běžné žít v nukleární rodině. Zaměřují se na aktuální výsledky a rychlé spotřebování zdrojů. Důležitost je přikládána k užívání tradic a porozumění co je pravda či nikoliv díky racionálnímu odvození (jestliže je varianta jedna pravdivá, varianta druhá musí být lživá) (Hofstede, 1999).

3.11.2 Porovnání ČR a Vietnamu: Dlouhodobá versus krátkodobá orientace

Zdroj: Vlastní zpracování

Česká republika (70) se společně s Vietnamem (57) zařadila mezi pragmatické společnosti. Obyvatelé žijící v těchto společnostech přizpůsobí svoji přítomnost ve prospěch budoucích záměrů. Dokáží snadno přizpůsobit tradice vinou změněných podmínek (Hofstede Insight, 2018).

4 Vlastní práce

4.1 Informace o výzkumu

Výzkum, probíhající od 19.2.2019 do 5.3.2019 byl aplikován na deseti obyvatelích České republiky pocházející z Vietnamu a probíhal formou narativních rozhovorů. Tento typ rozhovoru, který má podobu volného interview, se řadí mezi kvalitativní přístupy při sběru dat, kdy jsou respondenti vyzváni k vyprávění jejich života. (Reichel, 2009). Po ukončení vyprávění životního příběhu je na řadě dotazovací fáze. „*V této fázi klade tazatel internální a externální narativní otázky. Intermální otázky se týkají toho, o čem bylo vyprávění. Externální otázky se týkají témat, jež nebyla zmíněna, ale výzkumníka zajímají*“ (Hendl, 2005). Motivem rozhovoru byl střet dvou rozličných kultur (majoritní české a minoritní vietnamské kultury) na území České republiky z pohledu přistěhovalých jedinců z Vietnamu.

Většina dotazovaných respondentů byli přátelé a známí autorky doplněné o čtyři narátory oslovených přes sociální síť. Jména respondentů jsou kvůli zachování anonymity změněna. Respondenti musí být přesvědčeni, že jejich jméno nebude spojené s životními příběhy (Babbie, 2000). Délka jednoho rozhovoru, probíhajícího na veřejném místě, se pohybovala od 60 do 100 minut, přičemž se dvěma respondenty se rozhovor opakoval kvůli doplňujícím otázkám. Setkání se všemi dotazovanými se neslo v neformálním duchu s přirozeným průběhem rozhovoru.

Rozhovory byly nahrávány autorkou na mobilní telefon a dále archivovány v cloudovém úložišti.

4.2 Vlastní výzkum: profily respondentů

V této části budou představeny profily respondentů, na kterých výzkum probíhal.

David (25)

První rozhovor proběhl 19.2.2019 v kavárně MamaCoffee na náměstí Jiřího z Poděbrad ve čtyři odpoledne s Davidem, který je student Vysoké školy ekonomické v Praze. Místo a čas byly vybrány dle požadavků respondenta. Na domluvenou schůzku dorazil o pět minut dříve velice přátelský a vstřícný narátor.

David se narodil 6. července 1993 v Praze rodičům pocházejícím z vietnamského města Vung Tau, nacházející se v jižním cípu Vietnamu.

Jeho rodiče se přistěhovali v 70. letech dvacátého století, konkrétně v roce 1971, kdy zuřila druhá válka v Indočíně. Tento ozbrojený konflikt, konající se od roku 1945, probíhal na území Vietnamu, Kambodži a Laosu. „*Můj otec cítil potřebu co nejrychleji sbalit rodinu, utéct z chudoby a vypadnout někam, kde bude alespoň trochu bezpečno. V té době se potácel on i jeho celá rodina v nehorázné chudobě a každý den vstával se strachem, co se ten den stane, nikdo nevěděl, kdy válka skončí... Dodnes na tu dobu vzpomíná jako na zlý sen, ze kterého se probudil.*“ Celá rodina vybírala peníze na to, aby mohl jeden člen rodiny, v tomto případě Davidův otec, odjet z Vietnamu pryč. Po několika měsících strávených v České republice našetřil otec dostatek financí, aby se za ním mohla přistěhovat i jeho manželka s roční dcerou. Rodiče s celou skupinou příslušníků vietnamské menšiny pracovali ve fabrice společně. „*Rodiče ráno nabralo auto, kde seděl zbytek vietnamských pracovníků, a odvezlo je do fabriky. Byli v kontaktu jenom s nimi, kamarádili se jenom se svojí komunitou, se kterou měli společnou kulturu, a tak je tomu dodnes. Samozřejmě byla důvodem i jazyková bariéra. česky se nikdy nenaučily, i když se prvních pár let snažili. Podle nich je to jeden z nejhorších jazyků, který je mohl potkat*“ (konstatuje se smíchem). „*Před tím, než jsme měli já a sestra začít chodit do české školky, rodiče nám zaplatili chůvu, která každý den dojížděla k nám domů a učila nás základy češtiny, abychom byli připraveni. Jazyková bariéra mě pronásledovala prvních pár měsíců ve školce, než jsem si zvykl na používání jiného jazyka. Nebyl to samozřejmě jediný důvod. Chodili do práce od rána do večera stejně jako zbytek jejich přátel, tudíž nás neměl kdo hlídat.*“

Začátky mezi kolektivem českých dětí byly snazší, než si sám David myslel. „*Před nástupem do první třídy základní školy jsem si myslel, že bude hodně těžké najít přátele. Do školky jsem rád nechodil, jelikož moje čeština nebyla ještě dokonalá a nikdo se kvůli tomu nechtěl bavit, zkrátka mi nerozuměli. Rodiče mě tedy po většinu času nechávali doma s chůvou a pořádně jsem docházku dodržoval až v předškolním věku. Na základku jsem chodil do města poblíž Prahy. Byli tam na mě všichni hodní. Našel jsem si tam hodně kamarádů a známých, ale vždy po skončení školního dne jsem se těšil domů za rodinou. Kamarádi, i když sebevíc chtěli, zcela nepochopili moji mentalitu. Často se divili, že pořád „lítám za rodinou“ a nechci trávit víc času s nimi*“.

Pro respondenta se česká a vietnamská kultura liší nejvíce v přístupu k rodině a vychovávání dětí. Kolektivní společnosti, do kterých Vietnam patří, jsou charakteristické vysokou závislostí jedince na ostatních členech své široké rodiny. „*Ve Vietnamské kultuře je rodina všechno. Zbytek je jenom příjemný benefit. Většinou to funguje tak, že žije pohromadě celá široká rodina, která vychovává děti. Když jsem byl malý kluk, trvalo*

hrozně dlouho, než si moji rodiče vypěstovali důvěru k naší chůvě. Po pár letech, kdy ji začali plně důvěřovat, ji přijali do naší rodiny. Když děti vyrostou, očekává se od nich, že zůstanou společně s rodinou a postarají se o starší členy, do kterých spadají babičky, prababičky a rodiče. Žádný domovy důchodců, to u nás neexistuje!“

Mezi Čechy si narátor našel přátele, ovšem podle jeho slov tráví převážnou část volného času s rodinou nebo přáteli z komunity vietnamské menšiny. *„Já mám Čechy rád, myslím si, že je s nimi velká sranda a jsou hodně přátelský, stejně jako my. Najdou se zlí lidé, ale to všude po světě... ale i když mi už jazyková bariéra nebrání, stejně trávím raději čas s mojí komunitou. Dva měsíce jsem chodil se spolužačkou ze střední, která byla Češka, ale nefungovalo to. Nepochopila naše tradice ani kulturu. Největší problém však byl, že když jsem ji přivedl domů, rodiče jí nerozuměli, protože neuměli česky a ona nerozuměla jim. To zkrátka nešlo.“*

Tomáš (26)

Další interview proběhlo s Tomášem v sobotu 23. února 2019 v pražských Vršovicích, kde vypravěč bydlí. Tomáš se narodil v České republice, hovoří plynule česky a jeho rodina se sem odstěhovala za vidinou lepšího života v 80. letech v rámci výměnného pobytu v době komunismu. Tomášova rodina pochází ze severního Vietnamu z přímořského města Ha Long. Podle Tomáše byl nový začátek v České republice pro jeho rodinu velmi těžký díky jazykové bariéře. *„Na začátku se moji rodiče museli dorozumívat „rukama, nohama“ a ne každý Čech se k nim kvůli tomu choval přívětivě. Často slýchali nadávky kvůli tomu, že když neumí česky a nemají tady v tom případě co dělat. Byli tady sami, bez rodiny a přátel, tohle jim rozhodně na náladě nemohlo přidat. Původně měli v plánu rychle vydělat na zpáteční letenku a vrátit se domů do Vietnamu. Naštěstí se to během pár měsíců začalo zlepšovat“.* Jen díky snaze vietnamských přátel, za kterými se rodina odstěhovala, se naučili pár českých slovíček a vazeb. Po příjezdu do České republiky studoval Tomášův otec v Jáchymově a následně byl zaměstnán v továrně v Lokti. Po deseti letech žití v Lokti se Tomášova rodina rozhodla přestěhovat do Prahy a začít podnikat v oboru gastronomie.

Rozdíly mezi českou a vietnamskou komunitou nejsou podle Tomáše markantní. *„Díky tomu, že jsem se celý život přátelil pouze s Čechy a netrávil příliš času s vietnamskou komunitou, samozřejmě kromě mé rodiny, připadám si jako Čech se vším všudy. Českou republiku považuji za můj domov, a i když mám k Vietnamu kladný vztah, za můj domov ho považovat nemohu. Jediné, co mě od ostatních Čechů rozlišuje, je vzhled.“*

Česky jsem se naučil kvůli mojí chůvě, kterou mi rodiče najali před nástupem do školy. Rodiče tráví většinu svého volného času s vietnamskou komunitou i přesto, že umí perfektně česky.“

Jediným z hlavních rozdílů podle Tomáše je vztah uvnitř rodiny a vztah k práci. *„Kdybych měl říct hlavní rozdíl mezi těmito dvěma kulturami, tak je to rozhodně vztah s rodinou. Vietnamci jsou velmi fixováni na rodinu, která je na prvním místě a na dodržování tradic a hodnot vytvořených touto komunitou. Vztah k práci generace mých rodičů vnímá úplně jinak, než má generace. Moji rodiče chodí do práce každý den v týdnu na deset až dvanáct hodin. Není to ale tak, že za peníze, které daný měsíc vydělali, si okamžitě něco koupí. Peníze si šetří na důchod, protože na český, ani na vietnamský důchod nedosáhnou v takové míře, jak by si představovali. Je to kvůli tomu, že ve Vietnamu nemají odpracované dostatečné roky, aby jim byl důchod přidělen a jelikož nejsou občany České republiky, nedostanou důchod ani tady. Moje generace Vietnamců narozených v České republice už se chová poněkud jinak. Rozhodně je více počestlává“.*

I když se respondent považuje za Čecha, přece jen se podle jeho slov najde věc, která mu vadí. *„Rozdíl smýšlení Čecha a Vietnamce je rozhodně v otázce rasismu. Nesčíslněkrát se mi stalo, obzvláště na základní škole, že se mi děti hodně posmívali kvůli vzhledu. Vietnamci se neposmívají černochům ani Evropanům. Ale Češi mají zapotřebí pořád dělat srandu z rozdílně vypadajících lidí. Hodně, převážně starších lidí, co mě vidí poprvé, mají velkou tendenci se divit, jak to, že umím česky nebo na mě mluvit hodně pomalu. Další věc, co mi tady strašně vadí, je, jak Češi Vietnamcům pořád tykají. Většina Vietnamců tady bydlí dlouho a rozeznají rozdíl mezi tykáním a vykáním. Je to strašně drzé. Mladá generace Vietnamců se narodila a vyrůstala v Česku. Není tudíž divu, že umíme česky“* dodává respondent s úsměvem.

Stolování ve vietnamské komunitě se podle Tomáše od české liší. *„Další rozdíl považuji ve stolování. Moje přítelkyně je Češka a tráví jídlem přibližně polovinu času než já. Když se obědvá, nandáme si jídlo a je naprosto běžné, že si sedne s jídlem na gauč a za 10 minut má dojedeno. Já a moje rodina jsme zvyklí stolovat poněkud obřadněji. Prostřeme stůl jídlem, pitím a hodujeme minimálně půl hodiny, přičemž nejméně času je na snídani. Když jsem začal s Emou chodit, strašně jsem se bál, co na ni řeknou moji rodiče. Naštěstí nebyl problém dorozumět se. Rodiče ovládají češtinu naprosto perfektně. Jediným menším problémem bylo právě stolování. Na podzim mám v plánu představit Emu části mojí rodiny žijící ve Vietnamu, která neumí česky vůbec, takže teď funguji jako lektor.*

Fanda (49)

S Fandou, který byl třetím respondentem v pořadí, proběhlo interview v pátek 22. února v 10 hodin dopoledne v jeho obchodě v pražské části Uhřetěvesi. Celý rozhovor probíhal velmi uvolněně a v příjemné atmosféře. Narátor se narodil v roce 1970 v Ho Chi Minově městě. *„Narodil jsem se v Saigonu, což v roce 1970 bylo hlavní město jižní části Vietnamu. Když mi bylo pět, byl Saigon přejmenován na Ho Či Min City. Vietnam byl rozdělen na dvě části v šedesátých letech po skončení první války. Já se narodil, když probíhala druhá válka. Moje rodina byla přímo v centru dění. Stalo se, že jsme museli být několik dnů schovaní pod zemí kvůli bombardování. I když jsem byl ještě malé dítě, stejně jsem věděl, co se děje. Děda, strýc i tatínek pracovali a po práci museli chodit pomáhat do války. Celá naše rodina byla strašně chudá stejně jako většina lidí, neměli jsme co jíst, byl jsem vyhublý na kost a neměl jsem ani nic na sebe.“*

Převážná část vyprávění respondenta se vztahovala k válce v Indočíně a k zážitkům ve Vietnamu. *„I když válka skončila, chudoba nepřestávala. Ted'ka je Vietnam v rozkvětu, ale pořád jsou velké finanční rozdíly patrné. Když mi bylo devatenáct, Česko a Vietnam měli mezi sebou podepsané smlouvy, mohli jsme se přestěhovat do Česka. Přijali mě do skupiny dvaceti kluků, kteří byli posláni do ČR. Zařídili nám transport, papírování, bydlení i práci. Stát za nás zaplatil 90 % výdajů, které byly spojené se stěhováním. Poté jsme museli chodit tři roky do školy v Neratovicích, kterou nám zařídili, abychom měli maturitu, a pak do práce a splácet jim dluh ... A samozřejmě posílat peníze rodině. Bral jsem to tak, že se sem stěhuji za odměnu. Po příjezdu sem jsem si připadal jako král. Přišlo mi, že je tady ohromné bohatství. Tady bylo úplně všechno! Nádherné obchody, čisté ulice, neuvěřitelný klid. Zkrátka jako v ráji.“* konstatoval narátor se smíchem. *„Na druhou stranu se mi nelíbilo a do ted' ani nelíbí, jaké je tady hrozné plýtvání. Moje rodina byla zvyklá pracovat za dvě misky rýže za den, maso jsme si mohli dovolit jednou za dva měsíce a v Česku je běžné dostat řízek přes celý talíř a půlku vyhodit. Z toho mi je smutno“.*

Po příjezdu do komunistického Československa podle vlastních slov cítil neuvěřitelný rozdíl mezi oběma kulturami. Největší rozdíl považoval chování lidí uvnitř rodiny. *„Ve Vietnamu je hodně důležitý respekt ke starším členům rodiny. Náзор, který měla moje maminka a tatínek, se vždycky musel přijmout a respektovat. Také jsme mohli říct svůj názor, ale přijímat rozhodnutí starších. Tady v Čechách je strašně smutný v tom, že rodiče, který se celý život starali o svoje děti o ně přijdou strašně brzy. V osmnácti se odstěhují do vlastního bydlení a s rodiči se vidí jen slavnostně a ve stáří se o rodiče nikdo nepostará. Musí se o sebe postarat sami, popřípadě je pošlou do domova pro seniory. Dají*

je na starosti cizím lidem a nazdar! U nás ve Vietnamu nás je devadesát milionů lidí a rodina se musí postarat o všechny své členy. O nejstarší členy rodiny i malé děti. To je hezký, ne? My Vietnamci jsme na rodině hodně závislí. První půl rok po příjezdu sem jsem nedělal nic jiného, než jsem brečel a brečel. Chtěl jsem si sednout na letadlo a letět domu. Ale nemohl jsem, rodina na mě byla hodně závislá, posílal jsem jim většinu svých peněz. Dodnes jsem dost vázán na rodinu a rodina je vázána na mě. Pouto nezmizelo. Každý rok jedu domů minimálně dvakrát. Samozřejmě se moje cesty za rodinou odvíjejí od toho, kolik zvládnou vydělat peněz. “

Fanda, který tady žije přes třicet let, je s životem v České republice spokojen. Podle vlastních slov si obyvatele České republiky oblíbil. *„Když jsem se přistěhoval sem, bál jsem se, jak nás tady lidi přijmou. Pro nás všechny bylo obrovský překvapení, jak na nás byli všichni strašně hodní. První tři roky, co jsme bydleli na internátu, jsme si našli kamarády mezi studenty pocházejících z Čech, se kterými se bavím dodnes. To bude ten důvod, proč jsem se naučil tak rychle nejtěžší jazyk na světě. Pořád jsme chodili s kamarády na pivo a já měl jako jeden z mála Vietnamců tu výhodu a nestyděl se mluvit česky. Z mého pohledu je to teďka horší. Češi jsou pořád hodní lidé, ale často mi připadají takoví chladní. Mám hodně přátel mezi oběma kulturami, ale Vietnamci jsou podle mého úsudku mnohem vřelejší a svůj volný čas trávím převážně s vietnamskou komunitou“*

Další výrazný rozdíl mezi Čechy a Vietnamci je podle respondenta vztah k penězům. *„Ve Vietnamu je naprosto běžné šetření peněz. Když dostanu výplatu, třetinu si šetřím na později, třetinu posílám domů a třetinu utratím. Žijeme skromně, abychom si mohli v budoucnu dovolit něco lepšího. Šetřil jsem například třicet let na to, abych si mohl koupit byt a auto. Češi mi přijdou naopak takoví, že když dostanou výplatu nedělá jim problém celou ji utratit, aniž by pomysleli na zadní kolečka. Vietnamci mají pokaždé schované peníze v kapse. Kdyby se mi teďka něco stalo, musí být moje rodina zabezpečena. Takhle zkrátka přemýšlíme my.“*

Dalším rozdílem mezi českou a vietnamskou kulturou, který Fanda považoval za důležitý je dodržování zvyků i náboženských tradic. *„U nás doma jsme hodně vázáni na náboženství. Ve Vietnamu je nejrozšířenější náboženství buddhismus. Já a moje rodina jsme budhisti mahájánového typu. Myslím si, že není důležité v co člověk věří, hlavně že věří. Bydlím poblíž křesťanského kostela a každou neděli, když jdu kolem, je kostel poloprázdný a sedí v něm pouze starší lidé. V Česku se přihlašuje většina lidí ke křesťanství, ale jen málo z lidí opravdu věří upřímně v boha. To je alespoň můj pohled“*

Tina (30)

Čtvrtou respondentkou v pořadí se stala Tina. Interview proběhlo v pátek 22. února v osmnáct hodin ve vietnamském obchodním a kulturním centru Sapa, které se nachází v pražské Libuši. S Tinou, jako s jedinou respondentkou, proběhl rozhovor ve vietnamském jazyce formou překladu pomocí jejího partnera. Narátorka se do České republiky přistěhovala před rokem za svojí vzdálenou rodinou, která tu bydlí od 80 let. Ve Vietnamu byla prý spokojená a jediné co ji přilákalo do Čech společně s matkou, otcem a sourozenci, byla vidina vyššího finančního ohodnocení spojená s vedením rodinné firmy v Sapě. *„Moje vzdálená rodina se sem odstěhovala z finančních důvodů. V té době chtěl Vietnam více kvalifikovaných pracovníků a posílali obyvatele sem, aby se něco naučili a vrátili se zpět. To se ve většině případů nestalo. Já bydlela se zbytkem rodiny ve velkém městě Hai Phong, které se nachází v severní části Vietnamu.“*

Po přestěhování do České republiky se Tina se svými rodiči zapojila do vedení restaurace s vietnamskými specialitami v libušské Sapě.

„Po příjezdu do Čech jsme byli velice překvapení, jaký je tady klid a blahobyt. Konečně jsme pochopili, proč to tady sestřenice tolik chválila“ vyprávěla respondentka s úsměvem. *„Díky tomu, že bydlíme ve vietnamské komunitě můžeme mluvit naším rodným jazykem a já si tady připadám jako ve Vietnamu! Zatím necítím důvod, proč bych se česky měla učit. Všichni moji přátelé jsou taky Vietnamci. Čeština je, podle mě, velmi těžký jazyk a přátelům, kteří se snaží dorozumět česky, se stává, že se jim Češi kvůli špatnému přízvuku posmívají, a to nechci riskovat. Jeden z problémů nepoužívání českého jazyka je komunikace s úřady, kde angličtinu takřka neovládají. Vždy se mnou musí jít přítel, aby mi mohl překládat. Žádná velká změna mezi Sapou a Vietnamem se neodehrává s výjimkou Čechů, kteří do Sapy chodí. Podle mého názoru jsou Češi tak trochu pokrytci. Přijdou sem a připadají si jako v zábavním parku nebo v ZOO, kde mohou vidět Vietnamce v jeho přirozeném prostředí. Ale nemohu soudit, s žádným Čechem jsem v blízkém kontaktu nebyla“.*

Podle respondentky se zásadně liší přístup obou kultur k penězům. *„Na obyvatelích České republiky se mi líbí, že si umí užívat života. Přijdou sem a dopřávají si, co zrovna chtějí. My to máme tak, že pořád na něco šetříme a nedopřáváme si téměř nic jenom kvůli tomu, abychom z toho měli výhody v budoucnu“.* Dalším výrazným rozdílem podle narátorky je vztah k jídlu. *„Jste schopní užívat si peníze, ale jídlo ne. U nás se každé jídlo během dne pečlivě prostře na stůl a rodina se sejde a hoduje. Nezáleží na tom, jestli se jedná o snídani, oběd nebo večeři. Vy jste, co se týče tohoto, strašní divoši“.*

Narátorce přišel velmi úsměvný názor ohledně požívání psů, který většina Čechů k vietnamské komunitě má. „*Párkrát se mi i mým přátelům stalo, že když se v okolí našeho bydliště ztratil pes, automaticky jste brali, že jsme vám ho ukradli a snědli. Je pravda, že ve Vietnamu se psí maso považuje za delikatesu, která se podává pouze několikrát za rok, ale celkový vztah ke psům je absolutně jiný. Psi tam existují na úrovni divokých zvířat, které necháme volně žít, nikterak domácích mazlíčků. Když po ulici ve Vietnamu pobíhá pes, bere se za to, že nikomu nepatří, a tudíž si ho můžeme vzít. Ovšem obyvatelé Čech berou psy často jako členy rodiny. Berou ho ke psím kadeřnicím, kupují mu drahé oblečení a jídlo, které si nemohu dovolit ani já. Evropské druhy psích plemen se odlišují od plemen asijských velikostí i oděrem. Určitě by nechutnali stejně“.*

„*Češi mají o nás obrovské předsudky. Podle nich jsme všichni jenom hloupí prodavači ve večerkách, kteří nemají žádné vzdělání. Moje rodina, která se sem odstěhovala, tady studovala střední školu s maturitou a dítě mojí sestřenice nyní studuje medicínu. Já se naštěstí s žádným konkrétním či osobním problémem s Čechy nesetkala.*

Narátorka, podle vlastních slov, bere jako domov Vietnam. „*I když je tady oproti Vietnamu větší bohatství, do Vietnamu bych se ráda vrátila a bydlela tam. Neumím si představit, že bych měla trávit stáří tady. V České republice jsem poměrně čerstvě, pořád si tady na to zvykám. Tudíž nevyklučuji, že by se můj názor za pár let mohl změnit“.*

Anna (22)

Další respondentkou se stala dvaceti dvou letá Anna. Narátorka se narodila v České republice a pracuje jako pokladní v řetězci s oblečením. Její rodiče se odstěhovali z Vietnamu v roce 1989. Matka respondentky si vybrala Českou republiku jako nový domov díky tomu, že její bratr tady bydlel a pracoval od sedmdesátých let. Z Vietnamu se rozhodla odstěhovat kvůli nízkým životním standardům. Otec respondentky přiletěl do Čech ten samý rok jako matka a začal pracovat poblíž Prahy ve firmě s nábytkem. Po příjezdu do České republiky byl otec respondentky velice v šoku, protože díky svému předchozímu životu ve Vietnamu nebyl zvyklý na takový blahobyť. Od svých 6 let musel tvrdě pracovat na vietnamských polích a nedostudoval ani základní školu. Poznali se o pět let později díky vietnamské komunitě. Spolu mají dvě děti, Annu a Martina, který se ve svých osmnácti letech odstěhoval zpět do Vietnamu. Nyní vlastní obchod s ovocem a zeleninou. „*Moje matka pocházela z vyšší společenské vrstvy. Její rodina patřila mezi lidi, co mají nějaké peníze i majetek. Přistěhovala se sem ze zvědavosti a vyššímu výdělku.*

Naopak můj otec se sem odstěhoval kvůli tomu, aby rodině, která žila ve velké chudobě, vydělal peníze“.

Anička se česky naučila až ve školce a škole, protože její rodiče si vychovatelku nemohli dovolit. *„Česky jsem se naučila rychle, možná i díky tomu, že jsem chodila do školky od svých tří let na deset hodin denně. Nyní mám pocit, že mám slovní zásobu větší v češtině než ve vietnamštině. Prvních pár let mi ale dělalo velký problém rozpoznat oba jazyky od sebe. Půlku věty jsem řekla vietnamsky a druhou půlku česky. Naštěstí se to na základní škole perfektně srovnalo. Moji rodiče neovládají český jazyk vůbec. Naučili se jenom základní fráze nutné k prodeji a dál o to ztratili zájem. Češi je zas tak nezajímají, nemají mezi nimi žádné přátele. Moji rodiče jsou velkou výjimkou, co se týče přátelení se s vietnamskou komunitou. Baví se pouze s jedním manželským párem pocházející ze severního Vietnamu stejně jako oni, který přijali jako rodinu. Jinak se s nikým nebaví. Jen rodiče mezi sebou a se mnou“.* Nyní narátorka ovládá český jazyk dokonale. Přátele má pouze mezi Čechy a s vietnamskou komunitou v kontaktu vůbec není. *„Od malička se bavím pouze s Čechy, a když se nad tím zamyslím, asi ani moc Vietnamců, mimo rodinu, neznám. Češi jsou hodně přátelští, mají hodně kamarádů a nedělá jim problém se dát do řeči s úplně cizími lidmi, na rozdíl od mých rodičů. Jen tak s někým se bavit nechtějí, protože nevědí, jestli jim můžou věřit. Mají pocit, že o nich musí vědět všechno. Když už někoho přijmou mezi sebe, má jejich absolutní důvěru. Češi jsou podle nich absolutně nedůvěryhodní. Když mě matka potká s mými kamarády, chová se úplně jinak než normálně. Je chladná a nedá najevo žádnou emoci. Mám zakázáno přivést domů Čecha nebo Češku, natož s nějakým chodit. Podle rodičů si musím najít manžela mezi vietnamskou komunitou a nyní je ten správný čas. Podle nich je od dvaceti do dvaceti pěti let nejideálnější čas si najít manžela. Pořád se stává, že když moje matka jede do Sapy pro materiál, přijede zpět s telefonním číslem na mého potencionálního partnera. Často se přistihnu, jak závidím svým kamarádkám, na které není rodina tolik vázaná“.*

Jedním z největších rozdílů považuje respondentka chování uvnitř rodiny. *„Jako jedna z mála vietnamských rodin bydlíme společně jenom tři – já, maminka a tatínek. Na začátku otec posílal peníze domů do Vietnamu, ale posledních 25 let je jeho rodina ve Vietnamu plně soběstačná. Veškeré peníze, co rodiče vydělají, si mohou nechat. Přesto si myslím, že jsou na rodině hodně závislí a hodně se na ni váží. Je mi 22 let a stále nemohu jezdit sama do práce, protože se o mě bojí“.*

Vztah k penězům se podle respondentky liší nejen mezi těmito dvěma kulturami, ale i mezi jednotlivými členy rodiny. *„Otec téměř žádné peníze neutrácí, všechno si chce*

schovávat na dobu, kdy budou peníze opravdu potřeba. Nejedná se pouze o peníze, ale i o potraviny, které nakupuje v akcích ve velkém. Moje matka, která není spořivá jako otec, u nás lidově řečeno „drží kasu“. V rodině máme společný účet, kde jsou veškeré naše úspory a peníze. Tři čtvrtě mé výplaty musím odezvat rodičům, kteří ji používají podle jejich uvážení“.

Podle vlastích slov se do Vietnamu odstěhovat nikdy nechce. „Když jsem před deseti lety byla ve Vietnamu, vůbec mě neoslovil. Byla tam špína a hluk. Já jsem zvyklá na úplně jiné prostředí. Bylo hrozně zvláštní vidět zbytek mojí rodiny, která žije ve Vietnamu. Viděla jsem je poprvé v životě, byli to pro mě naprosto cizí lidé. Moji rodiče mají v plánu se do Vietnamu vrátit na důchod. Já ale nevidím žádný důvod, abych se tam vracela. Můj domov je tady“.

Nhat (25)

Nhat je studentem oboru Business na University of New York v Praze. Narodil se 24. října 1993 v Liberci rodičům pocházejícím z hlavního města Vietnamu, Hanoje. Rozhovor s respondentem proběhl v úterý 26. února 2019 ve dvě hodiny odpoledne v kavárně na náměstí Míru poblíž Nhatovy školy. Celé interview bylo velice příjemné a neslo se v uvolněném duchu.

Rodiče respondenta se z Vietnamu do České republiky odstěhovali v roce 1989 těsně po Sametové revoluci, kdy Česká republika přijímala imigranty. „Česko v té době přijímalo Vietnamce, kteří by se tady chtěli vyučit řemeslu nebo studovat vysokou školu. Moji rodiče si vybrali druhou variantu“. Po dokončených studiích se rodina rozhodla zůstat v České republice natrvalo. „Rodiče cítili, že pravděpodobnost žít spokojenější život bude v Česku mnohem vyšší. Vietnam byl po třech válkách velmi kulturně i finančně zpustošen. I díky komunistickému režimu stále prakticky neexistuje střední třída a rozdíl mezi bohatými a chudými se stále zvětšuje. Propast mezi bohatými a chudými obyvateli se válkami jen prohloubila. Můj názor je ten, že bohatým lidem ve Vietnamu se žije mnohem lépe než průměrnému obyvateli České republiky“.

Narátor považuje Českou republiku za svůj domov. „Tady jsem se narodil, tady je můj domov. Ale přesto, že jsem v České republice vyrůstal, necítím se jako sto procentní Čech. Češi mají jinou kulturu než Vietnamci. Já jsem něco mezi. Většina Čechů, se kterými jsem se potkal, byli velice hodní, a když jsem potřeboval jejich pomoc, pomohli mi. Vietnamci jsou v tomto jiní. Starají se o problémy svoje a své rodiny. Na cizích lidech jim nezáleží. Bohužel se už od školky často setkávám s rasismem. Velice mi to znepríjemnilo celou moji

školní docházku. Největší problém jsem měl na základní a střední škole, kdy si ze mě utahovali téměř všechny děti kvůli vzhledu. Rozhodně byla chyba i na straně vzdělávacího systému, konkrétně ve výběru pedagogů, kteří se ke mně chovali hodně podobně jako žáci. Doufám, že teď už se tohle na základních školách neobjevuje“.

Vypravěč během rozhovoru vypověděl, že největší rozdíl znatelně pociťuje ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *„Rozdíl mezi těmito dvěma kulturami je obrovský. Chování rodičů k dětem je naprosto jiné v české a vietnamské kultuře. České děti mají daleko více volnosti než vietnamské děti. Ty musí dělat naprosto všechno, co jim rodiče nebo starší členové rodiny řeknou. Rodičům musíme být zavázáni celý život kvůli tomu, že nás vychovali a dávali nám vše, co zrovna měli. Je to strašně svazující nesmět říct svůj názor. Podle mého názoru to může být i tím, že naši rodiče byli vychováni v dobách komunismu. Z toho důvodu mají tendenci přikazovat dětem, co mají dělat a ovládat jejich život. Moje generace, která se narodila v Česku, už bude nejspíš potomky vychovávat jinak“.*

Respondent Nhat věnoval taktéž ve svém vypravování hodně času rozdílu mezi mentalitou Čechů a Vietnamců co se týče organizace práce. *„Nechci, aby to vyznělo špatně, ale podle mého názoru jsou Vietnamci oproti Čechům strašní bordeláři. Nemají věci srovnané tak, jak by to mělo být. Já jsem zvyklý mít vše uklizené a v pořádku. Když jsem před rokem přijel do Vietnamu, překvapil mě ten nehorázný chaos. Nikdo z místních se ani trochu nezajímá o své okolí, životní prostředí či stav ovzduší. Když vyprodukují nějaké odpadky, bez jakéhokoli zaváhání je hodí na zem. Je to nádherná zem s ojedinělou krajinou a nikdo si tam toho neváží. Češi mi taktéž přijdou mnohem synchronizovanější a organizovanější v práci. Vietnamci nepracují vůbec efektivně, ale tvrdě. Češi naopak přemýšlejí, jak by si práci co nejvíce ulehčili. Globálně mi přijde, že jsou Češi línější, i když samozřejmě existují výjimky“.*

Respondent se chce po ukončení studia odstěhovat zpět do Vietnamu. *„Můj plán do budoucna zní tak, že se za dva roky odstěhuji za babičkou a dědou zpět do Vietnamu a každé tři až čtyři měsíce v roce budu jezdit do Prahy za mými rodiči, kteří tady chtějí zůstat už navždy“.*

Monika (38)

Rozhovor s Monikou proběhl ve čtvrtek 28. února v odpoledních hodinách ve vietnamském bistru, které vlastní společně s manželem. Respondentka byla velice otevřená a přátelská. Při setkání podala obě ruce a pevně stiskla. *„Doufám, že jsem vás moc*

nepřekvapila. Tímhle způsobem projevujeme druhému člověku úctu. U nás není zvykem podat jen jednu ruku, to je neslušné“. Narátorka se do České republiky z Vietnamu odstěhovala v roce 2004. Rozhodla se sem odstěhovat za strýcem, který tady bydlel od roku 1984, na základě doporučení. *„Strejda nám doporučil Českou republiku, protože nám chtěl pomoci. Chtěl, abychom měli lepší život. Naše rodina ve Vietnamu patřila mezi ty nejchudší“.* Její první působiště v Česku byl Liberec, kde pracovala v obchodě s oblečením a obuví. *„Po přestěhování do Liberce za strýcem jsem byla překvapená, jak na mě byli Češi hodní a nápomocní. Česky jsem ještě neuměla vůbec nic a všichni se mi snažili pomáhat“.* Po pěti letech byla respondentka z finančních důvodů nucena se odstěhovat do Prahy. *„Měla jsem vážné důvody odstěhovat se do Prahy. Čtyři roky jsem dostávala výplatu pouze dva tisíce korun za měsíc. Nepřišlo mi to tak málo vzhledem k tomu, že ve Vietnamu jsme celý dny pracovali pouze za stravu. Jediné štěstí bylo, že jsem mohla bydlet zadarmo u rodiny, žádný nájem bych si rozhodně nemohla dovolit. Musela jsem domů do Vietnamu posílat peníze, proto jsem si musela najít jinou práci. Následně jsem se po Praze stěhovala ještě čtyřikrát, než jsem se usadila“.*

Respondentka považuje za zásadní rozdíl mezi českou a vietnamskou mentalitou. *„Když Vietnamci dostanou peníze, je pro ně běžné podělit se o ně s rodinou. Postarat se o rodinu. Češi jsou zvyklí, že když si něco vydělají, můžou si to utratit jen za sebe. Já samozřejmě posílám půlku vydělaných peněz rodině. Ve Vietnamu většinou velká rodina žije i drží pospolu. Je pro nás velmi důležitý respekt starších členů rodiny. Zkrátka co řeknou, to platí.“*

Jazyková bariéra je podle narátorky patrná i po patnácti letech bydlení v České republice. *„Samozřejmě je pro mě stále jeden z největších problémů tady rozhodně jazyk. Je to hodně těžké, protože se jinak věci říkají a jinak píší. Na tabuli jsem měla napsané „krevetový lupínky“ a hodně lidí mi vynadalo, že to jsou „krevetové lupínky“ přitom jsem od nich nikdy neslyšela to takhle říct. Stejný případ je „mlíko a mléko“. Pořád se trochu stydím mluvit česky. Teď je pro mě velice obtížné naučit se mluvit a psát spisovně, ale musím, protože moje dcera chodí do druhé třídy a potřebuje pomáhat s úkoly“.*

Pro respondentku jsou vztahy s obyvateli Česka velmi komplikované. *„Mezi Čechy mám spoustu dobrých kamarádů, takže nemůžu tvrdit, že jsou všichni stejní, ale často se mi stalo, že jsem měla pocit, že mě tak trochu zneužívají. Vždy mě chtěli zaměstnat jenom tzv. na černo, dávali mi nejnižší možný plat a často nezaplatili vůbec. Pracovala jsem v průměru deset hodin denně za třicet korun na hodinu. Když poslední zaměstnavatel zjistil, že jsem těhotná, hned mě vyhodil. Od té doby Čechům moc nevěřím. Neměla jsem*

nárok tady v Česku pobírat jakékoliv dávky a musela jsem dceru poslat do Vietnamu za rodinou, aby se o ní postarali. Před rokem se ke mně vrátila, protože jsem se už postavila na vlastní nohy a začala podnikat“

Dalším tematickým okruhem, o kterém narátorka mluvila, byla práce. „My to máme tak, že každé ráno v sedm vstaneme, od osmi začínáme pracovat a končíme v devět hodin večer. Každý den, sedm dní v týdnu. S výjimkou našich svátků. A často si myslím, že nám Češi závidí a žárlí, že máme víc peněz než oni. Pracujeme více než oni, zasloužíme si tudíž více peněz. Češi pracují hodně málo. Pracují pouze osm hodin denně, to je téměř nic!“

Kvalita života je podle respondentky Moniky ve Vietnamu a České republice diametrálně rozdílná. „Ať jsem tady měla jakékoli problémy, do Vietnamu bych se zpět už neodstěhovala. Zdravotnictví je tady úplně na jiné úrovni než ve Vietnamu. Tam to funguje tak, že pokud se necítíte zdravotně dobře a jdete k doktorovi, musíte uhradit většinou celou částku. Tady existují zdravotní pojišťovny na úplně jiné úrovni, stejně tak školství. Další věc, co je tady výrazně lepší, je stav ovzduší. Já rozhodně považuji za největší výhodu v České republice možnost volby polické strany. Ve Vietnamu je komunismus a člověk možnost volby rozhodně nemá. Komunistická vláda rozhodně přispívá k prohlubování rozdílu mezi chudými a bohatými členy společnosti místo toho, aby to bylo naopak. Obyčejní obyvatelé nemají šanci něco rozhodovat. Bohužel jsem si v České republice nezvykla na přehnané papírování, komunikace s úřady nebo nové zákony, kterým nerozumíme. Ani hodně Čechů nerozumí právnícké mluvě, natož my“.

Katy (20)

Osmou respondentkou v pořadí se stala dvacetiletá Katy, žijící na koleji v Praze. Rozhovor se uskutečnil v sobotu 2.března na pražském Žižkově. Místo i čas byly vybrány respondentkou na základě jejích preferencí. Narátorka pochází z hlavního města Vietnamu a nyní bydlí od roku 2017 v České republice, kdy začala studovat vysokou školu v anglickém jazyce v Praze. Ve svém volném čase si přivydělává jako pomocná síla v kavárně. Katy neovládá český jazyk, tudíž interview proběhlo v anglickém jazyce, který respondentka ovládá perfektně. „Moje rodina patří ve Vietnamu mezi vyšší společenskou vrstvu, tudíž jako jedna z mála Vietnamců jsem se do České republiky odstěhovala kvůli penězům. Rodičům velmi záleží na mém vzdělání, tak mě poslali do Evropy, abych tu vystudovala vysokou školu. Z Vietnamu jsem se odstěhovala v rámci studií do Švédska. Po dvou týdnech jsem to ale vzdala. Byla to pro mě strašná zkušenost, lidi byli otažití a

chladní. V rámci doporučení jsem se rozhodla jet studovat do Prahy. Tady se mi velmi líbí, lidé jsou z větší části příjemní a přátelští“.

Jazyková bariéra je považována za největší problém i u respondenty Katy. *„Rozhodně považuji za největší problém žít v Česku jazyk. Dva roky už chodím na kurzy češtiny a pořád nejsem schopná se tento jazyk naučit. Zároveň však vím, že se anglicky v Česku perfektně domluví. Přátelím se s hodně členy vietnamské komunity v Praze a jazyk dělá problém i jim. Pokud tady člověk nevyrostal, je velice těžké češtinu v pozdějším věku odchytit. Spousta přátel se mi svěřilo, že Češi mají tendenci se k Vietnamcům chovat neslušně, když zaznamenají, že mají jiný přízvuk. Můj názor je ten, že všechny menšiny to mají ve světě těžší. I když moji spolužáci umí perfektně anglicky, nenapadne je, že když přijdu mezi ně, mohlo by mi být nepříjemné, že se baví česky a já jim nerozumím“.*

Katy považuje za velký problém komunikaci se zaměstnanci veřejných služeb. *„Jak jsem stihla za dva roky pochopit, hodně lidí pocházejících z Vietnamu má problém s komunikací s pracovníky veřejných služeb jako jsou například úřady. Lidé pracující na úřadech se málokdy snaží porozumět člověku, který neumí česky tak perfektně jako oni. Berou to tak, že když neovládají perfektně češtinu, nemají tu co dělat“.*

Vztah jednotlivce k rodině je dle slov respondenty v České republice naprosto rozdílný než ve Vietnamu. *„Párkrát když jsem pochytla, jak se baví spolužáci mezi sebou, byla jsem úplně v šoku. Mluví o svých rodičích jako o sobě rovných. Spolužáci, ve stejném věku jako já, tráví veškerý čas jen s kamarády V naší kultuře to funguje tak, že rodina musí držet pospolu. Kamarádi jsou až na třetím místě po rodině a práci. Vietnamci se většinou kamarádi s několika dalšími rodinami a přijmou je naprosto mezi sebe. V Česku je naprosto normální, že se všichni baví mezi sebou, ale na nikoho se nedá úplně spolehnout. Více méně koukají jenom na potřeby svoje. Na první dojem jsou Vietnamci velmi otažití až nepřátelští, ale pokud vás přijmou mezi sebe, jsou schopni pro vás položit život. Další věc, která pro mě není v Česku běžná, je tykání rodičům. To by se u nás bralo jako nerespektování starších členů. Ve vietnamštině je několik stupňů vykání, přičemž ten nejvyšší se používá pro oslovení nejmávanějších členů rodiny. Když stejně starému členovi chci ukázat úctu, smím použít i nejvyšší oslovení, ale nesmím u staršího člena, než jsem já, použít nízký stupeň vykání. To je docela složité, že? Na druhou stranu by se mi občas líbilo mít s rodiči trochu uvolněnější vztah, než tomu bylo doposud“* dodala s úsměvem respondentka.

Na obyvatelích Vietnamu se Katy nelíbí přístup k práci. *„Vietnamci jsou velmi pracovití, je pro ně běžné chodit jen do práce a spát, ale práci si neumí vůbec*

zorganizovat. Například když dáte Čechovi úkol, aby naplnil velký hrnec, který je napůl zakopaný v zemi, vodou, a k dispozici má malý hrneček, bude postupovat tak, že vykopá hrnec ze země a rovnou ho naplní. Vietnamec by chodil s malým hrnečkem pro vodu a vůbec by mu nevadilo, že bude muset pracovat o tři hodiny déle“.

„Příští rok, po mých studiích, plánuji návrat domů do Hanoje. Tady se mi velice líbí, je tu nádherně čisto a lidé jsou milí, ale nejsem zvyklá trávit bez mojí rodiny tolik času. Navíc když tady mám jen spolužáky z vysoké školy. Pro mě by bylo velice komplikované najít práci vzhledem k tomu, že neumím česky“ uzavřela narátorka.

Michal (30)

Rozhovor s respondentem Michalem proběhl 4. března 2019 v Říčanech u Prahy. Michal byl osloven prostřednictvím sociální sítě facebook na základně doporučení narátora Fandy, který je jeho blízký přítel. Michal se odstěhoval do České republiky společně se svou rodinou v roce 1999. Bydleli ve vietnamském středozeří, konkrétně ve městě Yen Bai, kde pracovali na rýžových polích a ve svém volném čase se zabývali šitím bot. Rodina Michala pocházela podle jeho slov z chudých poměrů. *„Rodiče se rozhodli odstěhovat se do České republiky kvůli lepšímu platovému ohodnocení. Tatínkovi byla nabídnuta práce ve fabrice v Praze od jeho blízkého přítele z Vietnamu, který se sem se svou rodinou odstěhoval deset let před námi. Dodnes si pamatuji, jak nám ukázali náš první byt. Byl to jednopokojový byt s dvěma palandami, přesto to bylo to nejhezčí obydlí, co jsem do té doby viděl. Ve svých deseti letech jsem nastoupil do české školy a neuměl česky ani slovo. Děti na mě mluvily česky, ale já jim nerozuměl. Stávalo se, že mi něco řekli, já jsem kývl a všichni se začali smát. Učitelé na mě byli hodní, ale vůbec si se mnou nemohli poradit. Na dva měsíce jsem musel odjet na intenzivní kurz češtiny. Nikdo tam vietnamsky mluvit neuměl, musel jsem si poradit“.*

První Michalem zmíněný rozdíl mezi českou a vietnamskou komunitou byl v pojmání práce. *„V Praze podnikáme se svou rodinou už téměř patnáct let v oboru obuvnictví. Po dokončení střední školy jsem začal pracovat pro svou rodinu. Já i zbytek mojí rodiny jsme fantastičtí ševci, nejsme jenom prodejci, kteří objednají boty z Číny a prodávají je. Češi k nám ze začátku byli velmi podezřívaví. Mysleli si, že vše, co vyprodukuje Vietnamci, nestojí za nic a brzy se rozpadne. Většina Čechů, co si u nás nechali opravit boty, by určitě potvrdili, že to není pravda. Než se náš podnik rozjel, neměli jsme vůbec práci ani peníze. Šel jsem si pracovat na vrátnici za dvacet korun na hodinu.*

V tomto vidím zásadní rozdíl mezi Čechy a Vietnamci. Čechům vůbec nevadí být nezaměstnaní, zkrátka pobírají sociální dávky a sedí doma. To by nás rodina hnala!“

Respondent pokládá za jeden z největších rozdílů využívání volného času. *„Bydlím v České republice od deseti let, mnozí by mě mohli považovat za Čecha s rozdílným vzhledem. Umím perfektně, téměř nerozeznatelně, česky, znám hodně Čechů, české tradice, a přesto si jako Čech nepříjdu. Svůj volný čas se snažím trávit jen s rodinou nebo přáteli z vietnamské komunity. Nedokážu vysvětlit proč, ale s Čechy jsem si nikdy nepřipadal tolik příjemně a uvolněně jako s Vietnamci. Jako poměrně zásadní rozdíl považuji trávení času. Naše rodina se každý večer sejde, nanosíme jídlo a pití na jídelní stůl a klidně dvě hodiny sedíme, jíme a povídáme si, co jsme za ten den prožívali. Snažíme se naplno věnovat jen rodině a nekoukat třeba do telefonu nebo na televizi. Hodně Čechů přijde domů, jeden člen si sedne k televizi, jeden k tabletu, další k počítači a poslední je venku s kamarády. Žijí spolu, ale času spolu moc netráví“.*

Vztah k penězům bylo další téma, o kterém Michal mluvil. *„Pocházíme z velmi chudých poměrů. Ve Vietnamu bylo pro nás naprosto normální pracovat 15 hodin denně pouze za, v přepočtu, tři tisíce korun měsíčně. Já pracoval od svých osmi let s rodiči na polích, protože si nemohli dovolit, abych chodil do školy. Bydleli jsme v třípatrovém domě společně s rodinou maminky i tatínka, dohromady nás bylo sedmnáct. Když jsme se sem přestěhovali, byl to pro nás obrovský šok. Viděli jsme tady to bohatství a naprosto jiné pracovní podmínky. Byli jsme naprosto nadšeni. Viděli jsme, jak se tady zbytečně rozhazuje. Lidé si kupují i to, co nemůžou nikdy spotřebovat. Všechny peníze, co má rodina vydělá, se do poslední korunky využijí na přesně daný účel. Většina z nich se ukládá na později, další část se posílá domů do Vietnamu a ten zbytek se utratí na životní potřeby tady. Moji čeští kamarádi dostanou výplatu a často se stane že jim ani do konce měsíce nevydrží, protože všechno utratí za blbosti“.*

Liam (28)

Poslední narátorkou v pořadí se stala Liam. Interview proběhlo v úterý 5. března okolo desáté hodiny dopolední v obchodním centru Chodov, kde respondentka pracuje. Liam se do České republiky odstěhovala v roce 2014 za svou sestřenicí bydlící v Praze. Respondenta pochází z Ho Či Minova města, kde bydlela se svou rodinou. Celý rozhovor proběhl v anglickém jazyce, protože Liam podle vlastních slov český jazyk téměř neovládá. *„Do Česka jsem se odstěhovala, protože jsem si chtěla vydělat více peněz, než*

bylo ve Vietnamu možné a vrátit se zpět. Nakonec to dopadlo jinak, než jsem si představovala. Našla jsem si v České republice manžela a rozhodla tu zůstat“.

Podle vlastních slov má respondentka problém naučit se český jazyk. „Když jsem se rozhodla tady zůstat, musím se naučit česky. Můj manžel je Čech, máme dvouroční dcerku, která bude v Česku vyrůstat. Čeština bude pro mě nutná. Chodím na kurzy, snažím se mluvit s manželem i se zákaznicemi česky, ale mám pocit, že se to snad nikdy nenaučím. Je to strašně těžký jazyk! Učím se podle učebnice, ale většina Čechů mluví nespisovně, takže tomu stejně nerozumím. Navíc se i trochu stydím mluvit česky, abych něco nespletla a nebyla terč posměchu“.

„Po rodině se mi velmi stýská. Pocházím z šesti dětí a od malička jsme byli zvyklí být spolu každý den. Rodina je pro nás velmi důležitá. Domů jsem první tři roky jezdila každé léto i s manželem. Rodina našťastí manžela přijala a nevadilo jim, že nepochází z Vietnamu. Jediný problém byla na počátku jazyková bariéra na obou stranách. Rodina neumí česky a Honza neumí vietnamsky, takže funguji jako překladatel. Teď čekáme, až bude dcerka větší abychom s ní mohli letět domů do Vietnamu. Moje dvě sestry se chtěly za námi do České republiky odstěhovat, ale dozvěděly jsme se, že nám nebudou poskytována od srpna pracovní víza. Tudiž vůbec nevíme, jak to bude“.

Liam se v rozhovoru často zmiňovala o rozdílném pohledu na výchovu v české a vietnamské kultuře. „Co se týče vychovávání naší dcery, jsem mnohem přísnější než můj manžel. Manželovi například nevádí, že se s ním naše dvouletá dcera baví jako s kamarádem. To je pro mě těžko pochopitelné. Když jsem byla malá já, musela jsem se k rodičům chovat důstojně, nesměla jsem odmítnout ani znehodnocovat jejich názory. Na jednu stranu se mi líbí otevřenost Čechů, ale často to může hraničit s drzostí. Chtěla bych, aby se naše dcera chovávala k tomu, aby byla věrná rodině“.

Pro respondentku byly vztahy na pracovišti vnímány jako komplikované pro „přehnaný“ řád. „Pracuji v kosmetickém salonu pouze s Čechy a přijde mi, že to chtějí mít až moc zorganizované a dokonalé. Všechno se musí zapisovat do různých tabulek, tisknout účtenky a vše dobře schraňovat. Na druhou stranu se mi velice líbí, jak dbají na hygienu. To ve Vietnamu zvykem rozhodně není“.

V České republice se Liam podle vlastních slov velmi líbí. Najdou se ovšem věci, které jí zde vadí. „Česko je nádherná země a já se do něj zamilovala na první pohled. Převážnou většinu času trávím s manželem, dcerkou a našimi českými přáteli, kteří jsou na mě velice hodní. Najdou se ale výjimky. Jediné, co mi v České republice velmi vadí, je otázka diskriminace. Češi mají tendenci Vietnamce odsuzovat za jejich řeč a hlavně vzhled.“

Pracuji jako manikérka a několikrát se mi stalo, že čeští zákazníci ke mně nechtěli jít. Myslí si totiž, že bych práci neudělala pořádně. Hodně Vietnamců žijících v České republice si myslí, že je Češi nemají rádi kvůli tomu, že jim Vietnamci berou pracovní pozice. Tudíž se k Čechům chovají hodně odtažitě a Češi zase odtažitě k nim. Je to začarovaný kruh“.

5 Výsledky vlastního výzkumu

Cílem této bakalářské práce bylo zachytit prožitky jedinců pocházející z vietnamské minoritní skupiny obyvatel zažívající kulturní střet české a vietnamské kultury. Na základě nabytých vědomostí studií odborné literatury zabývající se kulturními dimenzemi a deseti narativních rozhovorů byla zpracována doporučení využitelná v soukromém i profesním životě. Na základě zjištěných odlišností mohou být eliminovány konflikty mezi těmito dvěma kulturami vznikající zejména díky nesprávnému pochopení jedince, pocházejícího z jiného kulturního prostředí. Narativní rozhovory vedly k identifikaci osmi okruhů hlavních témat, kterým se narátoři věnovali.

Vztah jedince k rodině

Z rozhovorů s respondenty je patrný rozdílný vztah vietnamské komunity k rodinným příslušníkům korespondujícím s výsledky výzkumu provádějícím Geertem Hofstedem. Vietnam je považován za kolektivistickou společnost naproti Česká republika za individualistickou. Jednotlivci, se kterými bylo interview prováděno, potvrdili vysokou závislost jedince k rodině, přičemž mladší generace, která v České republice vyrůstala, má tendenci zmírňování závislosti. Ovšem všemi respondenty bylo potvrzeno pevnější pouto se členy vietnamské komunity.

Vztah k penězům

Empirický výzkum potvrdil umístění Vietnamu v jedné z pěti dimenzí znázorněné v tabulce „krátkodobá x dlouhodobá orientace“ vypracované Geertem Hofstedem. Vietnam je v tabulce vykazován jako dlouhodobě orientovaná společnost, která peníze v rámci budoucích cílů uchovává a je schopna odpírat si v přítomné životní možnosti pro možné zlepšení situace v budoucnu. Mladá generace vietnamských narátorů přistupuje k penězům na základě naučených hodnot od starší generace, ovšem méně striktně díky vlivu prostředí.

Rasismus a předsudky

Všichni respondenti, kteří se výzkumu zúčastnili, uvedli, že se přímo či nepřímo setkali s diskriminací nebo rasistickým chováním na jejich osobu. Rasistické chování je definováno jako přesvědčení o nerovnosti kulturních společností (Gérard Durozoi, 1994).

Česká republika byla v roce 1997 podle údajů Anti-Defamation League třetí v pořadí v rasových útocích na menšiny (David, 2000). Podle šetření z 9.8.2018 se vztah české veřejnosti k vietnamské menšině žijící v Čechách od roku 2013 zlepšuje a v tabulce vztahující se k vztahu k národnostním skupinám se umísťují na šesté pozici (Tureček, 2018). Osm z deseti narátorů také potvrdilo, že obyvatelé České republiky byli vůči jejich chování předpojatí.

Organizace práce a pracovitost

Členové vietnamské komunity jsou považováni podle většiny českých občanů za velmi pracovité. Výzkum prováděný v empirické části potvrdil u první generace vietnamských imigrantů kladný vztah k práci, která je pro ně po rodině na druhém místě, a ochota trávit v zaměstnání výrazně delší dobu než u většiny Čechů. Jedná se o průměrnou pracovní dobu 12-13 hodin denně. Naopak generace Vietnamců narozených v České republice se snaží pracovat s menším úsilím a efektivněji.

Jazyk

Se třemi respondenty z deseti proběhl rozhovor v jiném jazyce, než je čeština. Konkrétně dva rozhovory v anglickém a jeden rozhovor ve vietnamském jazyce. Z rozhovoru vyplývá, že původní imigranti z dob socialismu dodnes neovládají jazyk v plné míře. Narátoři, kteří v České republice žijí převážnou část života nebo se zde narodili, hovoří česky a aktivně používají oba jazyky. Většina respondentů se shodla, že český jazyk je těžký, byť pro život v České republice nutný, a to konkrétně při komunikaci s úřady či lékaři. Z rozhovorů vyplývá, že komunikace s úřady může pro příslušníky vietnamské komunity, kteří nemluví plynule česky, komplikovaná a byla by vítaná pomoc v podobě překladatele na kontaktních místech veřejné správy či ombudsmana ve spádových oblastech.

Stolování

Velký prostor respondenti věnovali významu stolování a jídlu obecně. Všechny výpovědi respondentů bez ohledu na věk se shodli že v české a vietnamské kultuře se délka a forma stolování liší. Pro vietnamskou komunitu je stolování charakteristické pro jeho časovou i obsahovou rozsáhlost. Pro narátory je, na rozdíl od většiny české populace, běžné vymezení dostatku času pro konzumaci pokrmů s rodinou.

Vřelost a otevřenost

Obyvatelé České republiky jsou vykazováni v kulturní dimenzi vyhýbání se nejistotě jako společnost preferující řád a pravidla z důvodu předejití neočekávaných situací. Tudiž mohou mít tendenci působit na ostatní až zbytečně organizovaně, formálně až konzervativně. Naopak ve Vietnamu, který se zařadil mezi země, které dávají malou preferenci vyloučení nejistot, se jedinci domnívají, že existence nejasných či nefunkčních pravidel je zcela zbytečná. Země vykazující malou preferenci vyloučení nejistot mohou na ostatní působit chladně. Několik respondentů uvedlo, že na cizí členy společnosti mohou působit naprosto odlišně než na svou rodinu a přátele. Zároveň z výsledků rozhovorů vyplynulo, že Češi mají tendenci pomáhat i lidem mimo okruh jejich přátel na rozdíl od příslušníků vietnamské menšiny, kterým záleží převážně jen na své rodině a nejbližšími přáteli.

Náboženství

Ve Vietnamu je se 45% dominující takzvané lidové náboženství, do kterého spadají formy taoismu, konfucianismu a budhismu (Global religious futures project, 2019). Téma náboženství bylo zmíněno pouze několika respondenty, což bylo vzhledem k rozdílnosti obou kultur překvapivé. Pro vietnamskou komunitu je podle výsledků šetření běžné vykonávat náboženské obřady uvnitř rodinného kruhu či komunity a nepropagovat své náboženství dál.

6 Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývá tematikou a problematikou interkulturní komunikace mezi Čechy a Vietnamci s cílem identifikovat překážky v jejich vzájemné komunikaci. Vlastní zkoumání proběhlo formou narativních rozhovorů s deseti členy vietnamské menšiny.

Mezi Českou republikou a Vietnamem jsou patrné geografické i kulturní rozdíly. Přesto v porovnání, na základě dimenzí národních kultur, prováděného holandským psychologem a odborníkem Geertem Hofstedem byly patrné jisté podobnosti. Díky výzkumu je možné srovnat dva a více států mezi sebou ve vztahu k autoritě či nejistotě, určit, zda se národy řadí k individualistickým nebo kolektivistickým či femininním nebo maskulinním společnostem, nebo přiřadil, jestli jsou jedinci dané společnosti dlouhodobě nebo krátkodobě orientováni. Česká republika a Vietnam vykazovaly nejmenší rozdíly v dimenzích „dlouhodobá versus krátkodobá orientace“, kde Vietnam vykazoval skóre 57, Česká republika 70 a oba státy se zařadily mezi dlouhodobě smýšlející společnosti a v dimenzi „vzdálenost moci“, kde se oba státy zařadily mezi společnosti, ve kterých je patrný hierarchický řád a od členů společnosti se očekává, že daný řád přijmou. V dlouhodobě orientovaných společnostech je běžné přizpůsobit svoji přítomnost v prospěch budoucích cílů. Naopak největší rozdíl v umístění Česka a Vietnamu je patrný v dimenzích „kolektivismus versus individualismus“ a „vyhýbaní se nejistotě“. Obyvatelé Vietnamu, vykazující skóre 20, byli výzkumem zařazeni mezi silně kolektivistické společnosti, pro které je typická oddanost členské skupině, a příslušníci České republiky, skórující s 58 body v horní půlce tabulky, přiřazeni k individualistickým společnostem. Členové individualistických společenství mají za úkol postarat se pouze o sebe a svou neblížší rodinu.

Empirický výzkum probíhal formou narativních rozhovorů na deseti členech vietnamské komunity, konkrétně na pěti mužských a pěti ženských respondentech ve věku od 20 do 49 let. Délka jednoho interview se pohybovala na škále od 60 do 100 minut a ve dvou případech se rozhovor po týdnu opakovával v rámci doplnění informací.

Na základě vlastního šetření bylo vymezeno 8 okruhů hlavních témat, kterým se narátoři během svého vyprávění věnovali. Nejčastěji respondenti kladli důraz na rozdílné pojmání vztahu jedince k rodině. Výsledky vlastního zkoumání potvrdily těsnou závislost jedinců na rodině spojenou s respektováním starších členů rodiny. Zjištěné informace se plně shodují s výsledky dimenze „kolektivismus versus individualismus“ vypracované Geertem Hofstedem.

Jako výrazný rozdíl mezi českou a vietnamskou kulturou považovali respondenti také vztah k penězům. Z provedených rozhovorů bylo patrné, že vietnamské etnikum je podle narátorů náchylnější k šetření a odkládání peněz do budoucna. Tato tvrzení zcela nekorrespondují s postavením Vietnamu a České republiky v tabulce dlouhodobé a krátkodobé orientace, kde je Česká republika podle výzkumu vykazována jako dlouhodoběji orientovaná společnost.

V dimenzi „vyhýbání se nejistotě“ byla Česká republika přiřazena ke společnostem preferující pořádek a pravidla spojené s vyhýbáním se neočekávaným situacím, se kterými je spojena i menší tolerance neznámého. Výpovědi všech narátorů potvrdily jejich přímou či nepřímou zkušenost s rasismem nebo xenofobií. Toto tvrzení je v souladu s výše zmíněnou dimenzí. Z interview vyplynulo, že většina respondentů pocituje u Čechů oproti Vietnamcům větší snahu pomáhat i pro ně neznámým lidem.

Ústředním tématem rozhovorů s narátory byl lišící se vztah k práci. Podle nich se do České republiky první generace Vietnamců odstěhovala za vidinou vyššího výdělků. V budoucnosti můžeme očekávat menší migraci obyvatel Vietnamu do České republiky na základě usnesení vlády České republiky ze dne 18. července 2018, ve kterém bylo rozhodnuto o pozastavení udílení víz k podnikatelským účelům pro imigranty z Vietnamu (Usnesení vlády ČR, 2018).

Můžeme tudíž očekávat menší imigraci obyvatel Vietnamu do České republiky.

Téma stolování bylo zmíněno osmi z deseti respondentů. Bylo potvrzeno, že jídlo je nedílnou součástí vietnamské kultury. Respondenti uvedli, že vietnamské etnikum si na stolování a jídlo obecně vyčleňuje více času než Češi.

V neposlední řadě je nutné zmínit jazykové bariéry, které respondenti z vietnamské menšiny vnímají. Narátoři dle rozhovorů pocítují zhoršené podmínky komunikace na kontaktních místech veřejné správy a uvítali by ve spádových oblastech pomoc.

7 Seznam grafů a obrázků

Obrázek 1 - Tři úrovně v lidském mentálním programování	12
Obrázek 2 - "Cibulový diagram": Úrovní projevu kultury	13
Graf 1 - Index vzdálenosti moci ČR a Vietnamu	18
Graf 2 - Kolektivismus versus individualismus	20
Graf 3 - Feminita versus maskulinita	22
Graf 4 - Vyhýbání se nejistotě.....	23
Graf 5 - Dlouhodobá versus krátkodobá orientace.....	24

8 Seznam použitých zdrojů

- Babbie, E. (2000). *The Practice of Social Research*. United States of America.
- Benedictová, R. (1999). *Kulturní vzorce*. Agro.
- Bloudek, J. (2. září 2013). Načteno z TC Business School: <https://www.tcbs.cz>
- ČZSO (28. leden 2019). Načteno z Český statistický úřad:
https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu
- ČZSO (28. leden 2019). Načteno z Český statistický úřad:
https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu
- David, R. (2000). *Politologie: Základy společenských věd*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- Gérard Durozoi, A. R. (1994). *Filozofický slovník*. Praha: EWA.
- Global religious futures project. (1. března 2019). Načteno z
http://www.globalreligiousfutures.org/countries/vietnam/#/?affiliations_religion_id=0&affiliations_year=2010®ion_name=All%20Countries&restrictions_year=2016
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hofstede Insight. (2018). Načteno z Hofstede Insight: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/czech-republic,vietnam/>
- Hofstede, G. (1999). *Kultury a organizace. Software lidské mysli*. DeskTop Publishing UK FF.
- Hofstede, G. (2006). *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. LINDE nakladatelství.
- Kolman, L. (2005). *Komunikace mezi kulturami: Psychologie interkulturních rozdílů*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze.
- Kolman, L. (2002). *Psychologie interkulturních rozdílů a její aplikace v rámci komunikace mezi kulturami v obchodu a vytváření spolupráce*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze.
- Průcha, J. (2010). *Interkulturní komunikace*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s.
- Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálního výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Schutze, F. (1987). *Das narrative Interview in Interaktionsfeldstudien*. Hagen.
- Soukup, V. (2000). *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál .
- Tureček, M. (9. srpna 2018). *CVVM*. Načteno z Centrum oří výzkum veřejného mínění:
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY: k Imigraci do České republiky z Vietnamu – shrnutí situace a bezpečnostních rizik. In: . Praha, 2018, číslo 474. Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/RCIAB2XHC5Z8>